

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 12

Şubat 2015

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

Editörden.....	3
İyi ki Doğdun, Gördün mü Ne Güzel Bir Deği Oldun!.....	4
Bu Sene Tecrit Moda!.....	11
Yarım Köy.....	14
Komşuda Pişen Bize de Düşer mi?.....	23
İşaret Zamirleriyle Kavgalıyım.....	28
Kahrolsun Bağzı Mitler.....	30
Görme Engelli Çocuğu Olan Aileler İçin Bağımsız Hareket.....	32
Eviniz Kalenizdir.....	35
Önce Çözüm İstemek.....	37
Paketteki Çorba, Kutudaki Hap, Çekmecedeki Çorap.....	39
Hadi Test Çözelim.....	43
Neler Oldu Neler?.....	47
Benim Hikâyem.....	51
Sarper Arıkan ile Keyifli Bir Sohbet.....	54

EEEH ailesinden herkese merhaba,

Bu sayımız EEEH Dergi'nin birinci doğum günü sayısı. Bu yüzden bizim için çok özel ve okuyucularımız için her zamankinden daha zengin bir sayı. Bu sayıda ilk olarak tüm yazarlar tarafından EEEH Dergi'yi anlatan birer paragraf bulacaksınız. Kutlamalar ve gönüllerdeki çevre dostu havai fişekler siz okuyucularımıza ulaştıktan sonra gelelim dergimizin bu özel sayısında bizleri nelerin beklediğine.

Önce İlke Çeperli'ye kulak vereceğiz. Kronik bir sorunu ironik bir dille anlatan yazar, sadece engelliliğe has olmayan bir sorundan bahsediyor, kılıfına uydurulmuş iteleme. Ardından Gülcan Altun konuya dâhil oluyor ve engellilerin kendilerine ait bir köye itelenmesini derinlemesine ele alıyor. Birileri engellileri bir köyde toplamayı düşünürken, Edirne sınırının öte yanı çıldırması olmalı ki bir körü bakan yapmış. Kim kime bakıyormuş gelin detayları Burak Sarı'dan dinleyelim. Elif Emir Öksüz ve Gamze Sofuoğlu bu ay pek bir dertli anlaşılın. Biri “şu-bu-o” diyenlere takmış, öteki mitlere lanet etmiş. Okuyup da katılmamak elde değil. Deniz Aydemir Döke, baston propagandasında hız kesmiyor. Bu sefer odak noktası çocuklar. Görme engelli bir çocuğu olan her ebeveynin mutlaka okuması gereken bir yazı. Vural çifti birbirini tamamlayan iki yazıyla karşımızda. Evimizi nasıl daha erişilebilir yapabiliriz ve bazı ufak düzenlemelerle kullandığımız cihazların erişilebilirliğini nasıl sağlayabiliriz? Dergimizin Engin'leri de hayatı kolaylaştıran pratik bilgiler alanındaki paylaşımlarıyla bizlerle. Eylem Yurtsever bu sayıda bir muhabir gibi çalışmış. Derlediği haberler arasında ilginizi çekecek bir şey mutlaka vardır. Dergimize uzun süredir kamera arkasından destek veren Pınar Yavuz, birinci yıl özel sayısı şerefine yazdı, “Benim Hikâyet”. Son olarak uzun süredir sesi soluğu çıkmayan Zeynep Yılmaz'ın yazısına bir göz atalım. Sarper Arıkan röportajı ve EEEH Dergi Android uygulaması ile bu sayımıza son verirken, artık yazıların ses kayıtlarını tek tek indirebileceğinizi de buradan duyurayım.

Bir yıl boyunca bizi okuduğunuz ve desteklediğiniz için sonsuz teşekkürler.

İyi ki Doğdun, Gördün mü Ne Güzel Bir Dergi Oldun!

Adem Vural

Erişilebilirlik ve ben, elime internete bağlı bir bilgisayar geçirdikten sonra ayrılmaz ikili gibi olduk. Beni yıllarca peşinden sürükledi. Kimi zaman sanal âlemde ardından koştum, kimi zamansa onun için mavi ufuklara yelken açtım. Kimi zaman eh dedirtti bana, kimi zaman ise eeh! Nerede olursan ol erişilebilirlik, seni bulacak ve buradan yazacağım. Tâ ki önümüze konan engeller kalkana ve engelsiz, eşit, erişilebilir hayat bayram olana kadar.

Burak Sarı

Söylenmesi gereken sözler vardır hayatta. Eşit, engelsiz ve erişilebilir bir hayatın herkesin hakkı olduğunu haykıran sözler. Fazlaca kurulan bomboş cümleler arasında yalnızlık zırhını delegecek sözler. Bu düşünce kafamın içinde dönüp dururken, aynı ateşle kavru lan birilerinin olduğunu öğrendim. Ortada ateş varsa, birileri de ona körükle koşmalıydı. İşte o heyecanla, projede yerimi aldım. Ateşimiz, her geçen gün başkalarının yüreklerini tutuşturmaya başladı. Her sayımızda, yeni yeni Prometheus'lar, kucaklarındaki, engel tanımayan odları bıraktılar ateşin üzerine. Kocaman bir sevgi yalımı olduk sonunda. Dergimiz, kısa sürede kendi alanında bir ekol oldu. İnanıyorum ki her yeni yılında, güzelliklerle gelişecek, kök salacak. İyi ki doğdun EEEH. Eşit, Erişilebilir ve Engelsiz yıllara.

Canan Çam Yücel

Bundan bir yıl önceydi. "Nasıl yapsak da düşündüklerimizi kalıcı hale getirebilsek, yazılı bir kaynak oluşturabilsek." diye konuşuyorduk. Sonra bir dergi çıkarma fikri netleşti zihnimizde. Ve dergimiz şimdi 1 yaşında. EEEH dergi; bildiklerimizi çevremizdekilere aktarmanın, paylaşılanlardan bir şeyler öğrenmenin, düşüncelerimizi, isteklerimizi, şikâyetlerimizi özgürce paylaşmanın adresi oldu bizler için. Eşit, erişilebilir ve engelsiz bir hayat dilekleriyle çıkarmaya başladığımız dergimiz her geçen gün büyümeye devam ediyor. İyi ki doğdun EEEH! Nice mutlu senelere.

Deniz Aydemir Döke

Şubat 2014 benim için hem güzel hem de kötü anıların yıldönümü. Bildiğiniz gibi tam bir sene önce dergimizin ilk sayısını çıkarttık, ben hemen hemen aynı dönemde doktora kabul

aldığımı öğrendim ve hayat kalitemi halen etkileyen bir trafik kazası geçirdim. Son bir yıl benim için zor bir yıl oldu ama dergimiz hep benim iyi hissetmemi sağladı. Dergimizin gören görmeyen kişilere ulaştığını bilmek, okunma oranlarını takip etmek, her ay için sizlerle paylaşacak bir konu bulmak, yazar arkadaşlarımla yazılarını okumak, dergimizin farklı platformlarda gündeme gelmesi, sizlerden gelen umut verici yorumlar, bu dergiyi anlamlı kılan ve hayatımın en zorlu döneminde bana güç ve motivasyon olan şeyler. EEEH dememiz gerektiğe hep birlikte EEEH demeye devam edeceğiz.

Elif Emir Öksüz

Engellilikle ilgili İngilizce çıkarılan bazı dergileri okurken fena halde kıskanmaya başlamıştım. Bizim de söyleyecek çok şeyimiz vardı ve ben söyleyecek çok sözü olan çok fazla güzel insan tanıyordum. Konuyu açar açmaz fark ettim ki, bu bir tek benim hayalim değilmiş. Biz sadece birbirimizin hayallerinden habersizmişiz. Sonra her şey kendiliğinden gelişti. Ortak hayalleri olan bir avuç harika insan bir araya geldi ve başladı bir kuyuya taş atmaya. Derken taşın sesini duyan geldi, duyan geldi. Hala da geliyorlar. Velhasıl, bir yılı bitiriyoruz bu sayımızla. Herkes öyle bir aşkla, öyle bir tutkuyla çalışıyor ki bu dergide, dergi çıkana kadar yaşanan süreç bile inanılmaz zevkli. Derginin sizlere ulaşması, bize gönderdiğiniz beğeni notları, konuk yazarlık istekleri, okunma sayılarımız, dergimizin yavaş yavaş başka platformlarda fark edilmesi ve kalemimizin gücüyle kıvılcımlandırdığımız değişiklikler de bizim için mutluluğun doruk noktası. Bizim en büyük motivasyonumuz, okuyucularımız. Okuyan birileri olduğu sürece, inanıyorum ki bu dergi daha uzun yıllar yaşayacak. Her şeyiyle bize ait olan, “engelliler yapamaz” denen pek çok şeyi yaptığımızı bas bas bağırarak, okuyana umut ve mücadele azmi, yazana üretmenin ve paylaşmanın mutluluğunu tattıran bu güzel dergi iyi ki doğdu.

Engin Albayrak

Tam da olmam gereken yerdeyim; yaşama “eeeh” diyenlerin dergisinde. 20 yaşında, bir ameliyat sonucu kör olan bir arkadaşım anlatmıştı: kör olduktan sonra atmak istediği her adımda, “Aman dur! Önünde sehpa var.” “Dur! Yanında tepsi var.” diye diye onu engelliyorlarmış. Bir gün yine onu durdurmaya kalktıklarında, “eeeh” demiş ve önüne koydukları engelin üzerine doğru bir tekme sallamış. O günden sonra onu durdurmak yerine önündeki engelleri kaldırmayı yeğlemişler.

Bu örnek aslında hiç birimize yabancı değil. Bazılarımız “eeeh” diyerek engelleri yok etmeye çalışıyoruz, bazılarımız ise durup bekliyoruz. Ben uzun zamandır durup beklemektense, arkadaşımın yaptığı gibi engellerin üzerine yürümeye çalışıyorum.

EEEH Dergi; benim gibi düşünenerin, bu konuda düşler kurup, bu düşlerini gerçeğin yaklaşan gölgeleri olarak kabul edenlerin oluşturdukları bir dergi. Başka nerede olabilirdim ki? EEEH yazarlarının çoğunun üyesi olduğu ve dergiyi güçlü bir biçimde destekleyen Engelsiz Erişim Derneği'nin, tüm etkinliklerinde yinelediği bir erişilebilirlik sözü var. İsterseniz, bu sözü yineleyerek ikinci yılımıza merhaba diyelim. Nice yıllara...

Engin Yılmaz

Sitemize girdiğinizde dergimizin logosuna hiç dikkat ettiniz mi? “Dünyayı baston ve elleriyle döndüren insanlar”. Aslında yalnızca bu bile özetliyor yapmak istediklerimizi. Dünyada istediğin hayatı sürdürmek için, illa göze, kulağa, bacağa, herkes gibi düşünmeye ihtiyacımız yok. EEEH Dergi tam da bunu hayat felsefesi haline getirmiş insanların bir araya gelmesiyle doğdu ve hızla büyüdü. Dergimizi özel kılan o kadar çok şey var ki, nasıl sayayım bilmiyorum. Her şeyden önce toplumun ve sözde uzmanların dayattığı empozelere, sen yapamazsınlar eeeh diyen kişiler haykırıyor burada. Bir tek teşbihle değil, gerçekten seslerini yazılarına katık ediyorlar bu platformda. Engellenemeyeceğimiz, ayrımcılığa başkaldırımız, erişilebilirliğin ayrıcalık değil bir temel hak olduğu ilmek ilmek örülüyor bazen süslü, bazen oldukça yalın, bazen nükteyle yazılan her sözcük, ardı ardına gelen her satırda. Burası, birilerinden hibe ve bütçe koparmak için değil, samimiyetle içlerindeki dünyayla paylaşmak isteyenlerin buluşma noktası. Burası, hayattaki engellenmişlikleri aşılacak yeni bir meydan okuma gibi gören bir avuç çılgın aktivistin akıl ürünlerinin fırlatma rampası. Burası, adındaki tüm harfleri özümseyerek yaşamaya çalışanların dimağlarının oluşturduğu bir dokuma tezgâhı. Evet, ocuğumuz bir yaşında. Nice yıllara EEEH. Yaşama eeeh diyenlerin daha da bollaşacağı nice yıllara.

Eylem Yurtsever

EEH Dergi, erişilebilir bir hayatla ilgili neler olduğu, ne olması gerektiği ve ne isteyebileceğim hakkında fikir sahibi olmamı sağladı. Bu konuda beyin kaslarım gelişti; çünkü düşünmem, her ay farklı bir şeyler düşünmem gerekiyordu. Bu dergi için düşünmek,

düşünsem de pek dile getiremediğim şeyleri bulup yazmak çok eğlenceli bir süreç İyi ki doğdun EEEH.

Gamze Sofuoğlu

EEEH Dergi'den haberdar olduğum anı hatırlıyorum. Engin Ağabey'le bir işimizi halletmiş okul taraflarına dönüyorduk. O aralar meşgul olduğu şeylerden bahsederken "EEEH" de dedi. EEEH? Hiçbir şey anlamamıştım. Ben "EEEH ne Engin Ağabey?" diye sorunca, o da başladı dergiyi heyecanla anlatmaya. Neden böyle bir dergi işine giriştiklerini, hangi konular üzerine yazılar yazıldığını, dergide kimlerin olduğunu ayrıntılı bir şekilde anlattı. Normal şartlarda, bir işe dâhil olacaksam, bir süre üzerinde düşündükten sonra karar veririm o işe dâhil olup olmayacağıma. Ama EEEH Dergi'de yazar olma kararında hiç de öyle olmadı. Engin Ağabey anlattı, ki sadece ilk sayısı yayımlanmıştı EEEH'in ve ben tek bir yazısını bile okumamıştım, ben de "Ben de yazar olmak istiyorum!" diye atladım hemen. Şimdi düşününce bu ani kararına hem çok şaşıyorum hem de iyi ki hiç vakit kaybetmeden bu anlamlı harekete ve bu güzel aileye katılmışım diyorum.

Bu dergi benim için bazen bildiklerimi paylaşma, bazen yolunda gitmeyen şeyler için bağırıp çağırma, bazen de güzel şeyleri güzel anlatmak için çabalama yeri. Bu dergi benim için aynı zamanda yepyeni şeyler öğrendiğim, daha önceden hiç dikkat etmediğim şeyleri fark ettiğim, önemsemem gereken bazı şeyleri önemsemeye başladığım bir yer. Bu dergi benim için Eşit, Erişilebilir ve Engelsiz bir hayat uğruna çabalayan insanların varlığını hissettiğim ve o insanlardan biri olmak için az da olsa çabaladığımı hissettiren bir yer.

Eşit, Erişilebilir ve Engelsiz nice senelere EEEH, iyi ki doğdun!

Gülcan Altun

Hiçbir kazanç beklentisi olmayan bir avuç kör, söylenmesi gerekenleri söylemek üzere yola çıktı. Hadi bunlar çıktı da ben neyime güvendim de yanlarında bitiverdim bilmem, öyle ya da böyle bir yılı devirdik ve 11. yazıyla karşınızdayım bu ayda da. Kendimi son bir yıldır bir masalın içinde gibi hissediyorum. Hem de başkahramanlarından biri olarak. EEEH Dergi ile birlikte engellilikle ilgili hayatımın hiçbir döneminde olmadığı kadar işe yarar duyumsuyorum kendimi. Her ne kadar bağımsız hareketimin olmaması nedeniyle yaşam deneyimlerim diğer yazar arkadaşlarım kadar çok olmasa da bir yerlerinden yakalayabildiğimce yansıtmaya çalışıyorum benim penceremden görünüşünü bir şeylerin.

Kelimelerle ifade edemeyeceğim bir heyecan var okuduklarımız size ulaşana değin bizim içimizde. Yazıların yazılıp toparlanması, birkaç kere süzgeçten geçirilmesi, damıttıklarımızı sesimizle renklendirmemiz ve son olarak da sanal âleme geçirilmesiyle birlikte sonsuzlukta ölmek üzere yerini bulması. Abartıyor muyum? Sanmıyorum! Öyle yazılar var ki bu dergide yayımlanan, inanıyorum her okunduğunda okuyucusuna yeni mesajlar veren ve yıllar sonra okunduğunda ilk defa okunuyormuşçasına farkındalık oluşturacak olan. 11. yılda da bilmem kaç bininci yazımla karşınızda olabilmek ümidiyle inşallah.

Eşit, Erişilebilir ve Engelsiz bir hayatta nice nice yıllara...

Mihri İlke Çeperli

Şu anki duygularımı kelimelerle ifade etmek oldukça zor benim için. İlk sayı koşturmalarımız, dergiye logo hazırladığımız günler dün gibi aklımda. Tam bir yıl önce diktiğimiz fidanın büyümesini izlemek gurur verici. EEEH Dergi ekibi olarak bir yıl boyunca müthiş bir takım ruhu ve özveriyle çalıştık. Birimizin yokluğunu diğerleri tolere etti. Birimizin başarısı hepimizin sevinç kaynağı oldu. Bir yıl içinde aramıza çok değerli insanlar katıldı ve bu ekibin birer parçası oldular. Ben de Homo İbretus olarak bu ekibin bir parçası olmaktan mutluyum. Eşit, engelsiz, erişilebilir bir geleceğe kapı aralayan daha nice sayıları birlikte hazırlayıp sunmak dileğiyle..."

Mürşide Vural

Kendimi tanıdıktan sonra olanı biteni anlamaya başladım. Dünyayı tanımaya tanıdıkça sorgulamaya, ne oluyor ne bitiyor ne bu farklılık neden bazı şeyler benim için çok zor, ben neden ekstra zaman ve emek harcıyorum sıradan ve başkalarının çok basitçe yaptığı işler için. Ben bunları sorgularken, o dönemin en görsel teknolojisi olan bilgisayarı ekran okuyucu programlar sayesinde görmeyenlerinde kullanabileceğini keşfettim ve başladım kullanmaya. İşte bu yenilik hayatımda bir çığır açtı. Artık eşit olmanın mümkün olduğunu ve onun muazzam tadını almıştım bir kere. O güne kadar zaten hiç sevmediğim "olmaz" sözünden iyice nefret etmeye başlamıştım. Neyse ki ben böyle düşünürken ve ne yapmalı derken karşıma benim gibi düşünen benim yapmak istediklerimi yapmak isteyen birileri çıktı. Başladık sonra beğenmediğimiz uygulamaları değiştirmek için çalışmalara. İşte bu çalışmalar sonucunda Engelsiz Erişim Derneği ortaya çıktı. Dernek bünyesinde çalışmak güzeldi. Çeşitli projeler, kampanyalar, yürüyüşler vb. Ama yaşadıklarımızı, hislerimizi, felsefemizi kalıcı hale

getirmek, gelecek nesillere aktarmak ve gerçekleştirmek istediğimiz değişiklikleri toplumun kafasına kazımak istiyorduk. Nasılsa, söz uçar yazı kalır diye düşündük.

Böylece hem derneğimiz vesilesiyle hem de başka ortamlardan tanıdığımız aktivistlerle bir araya gelerek bir dergi çıkarmaya karar verdik. Dergiye isim bulmaya çalışırken eee artık bulamıyoruz derken bir arkadaşımız eeeh dedi açılımını hemen yaptık zaten bizim derdimiz eşit erişilebilir engelsiz bir hayat değil miydi? Böylece isim ortaya çıktı.

Normalde yazı yazmak benim için çok sancılı bir süreçtir. Her yazı yazma dönemi geldiğinde sınava girecek öğrenci gibi başlarım heyecanla kıvranmaya. Ama ne yazsam diye düşünürken şöyle bir duygularımı yokladıktan sonra yazımı ortaya çıkarınca dünyada benden mağruru yoktur. Kendimi çok güçlü, çok başarılı ve en önemlisi çok mutlu hissediyorum ve hiçbir zaman yalnız olmayacağım duygusuna kapılıyorum.

Pınar Yavuz

EEEH heyecanla takip ettiğim bir dergiyken bir anda kendimi içinde bulduğum daha da heyecanlı bir şeye dönüşüverdi yaşamımda. Yazılanlar sayesinde hem kişisel hem de mesleki hayatımdaki bazı konuları tekrar ve farklı bir bakış açısıyla ele alma imkânı buluyorum. Dergi aracılığıyla haberdar olduğum pek çok yeni şey oluyor ve öğrendiklerimi ailemle, arkadaşlarımla ve öğrencilerimle paylaşmak da ayrı bir keyif ve sorumluluk benim için. Derginin kendi içimde beni en mutlu eden tarafı ise çok özlediğim ekip çalışmasının hayatıma tekrar girmesi. Öyle bir ekip ki; çok heyecanlı, akıllı, söyleyecek sözü olan, hayatı hem ciddiye hem de ti'ye alabilen ve kısa süre önce yola çıktığı bu işte şimdiden somut değişimler yaratmaya başlamış insanlardan oluşan. Hayalim; tüm engel gruplarından bireylerin ve ailelerinin, arkadaşlarının, öğretmenlerinin kısacası hayatın içinde yan yana durduğumuz tüm insanların da bu platformda sesini duyurması ve şu an hayal edemediğimiz değişimlerin kıvılcımını yakmaları. İyi ki doğdun EEEH ve ben bir kez daha hoşbuldum.

Zeynep Şule Yılmaz

15 yaşındayım. Birisi geldi “bizler de, yani körler, bilgisayar kullanabiliriz” dedi bana. Şaşırdım önce. Sonra Jaws’ın sesini duyunca oturup ağladım. Evet ağladım. Çünkü hiçbir şey anlamamıştım. Zamanla bilgisayar kullanmaya, her işimi bilgisayarda yapmaya başladım. Yani beni özgürleştiren birşeyle tanıştım. Kendini aktivist olarak anan, hakların verilmediği ancak alındığını bilen ben EEEH dergiye 3. sayıda Nisan ayında katıldım. İçinde geçen her

kelime için bu zamana kadar mücadele vermeye çalıştığım bu dergide yazma şansına sahip olduğum için kendimi çok ama çok şanslı hissediyorum. Tıpkı yeni doğan bir bebeğin her ayında nasıl gelişip büyüdüğünü görmek gibi, dergimizin birinci yaşına geldiğini, her geçen gün büyüdüğünü ve belli bir okur kitlesine ulaştığını görmek paha biçilemez. Bizleri okuyan, sesimizi duyurabildiğimiz çok sevgili okur kitlesi! Biz sizlerle varız ve okudukça burada olacağız. Yaşama eeeh diyen herkes, bu hayatı daha erişilebilir, daha eşit ve daha engelsiz yapmaya devam ediyoruz değil mi? İyi ki doğdun EEEH Dergi ve senin büyüdüğünü ve yayıldığını görmek benim en büyük gururlarımdan bir tanesi!

Bu Sene Tecrit Moda!

İlke Çeperli

homoibretus@gmail.com

(Sevgili ibrettaşlar ve ibret olmayan arkadaşlar, son zamanlarda tecrit fikirlerinin birçok versiyonuna şahit olduk. LGBT yani lezbiyen, gay, biseksüel ve transseksüellerin “hapiste işkence görmemeleri” için tasarlanan –Ak Saray kadar olmasa da- kocaman pembiş kodesler, İstanbul’un kuş uçmaz metro geçmez Kısırkaya’sına yapılan hayvan barınakları, Karadeniz’de fındık kadar emeği olmayanların tarlalardaki emekçileri tıktığı ve “Nazi yani?” dedirten toplama kampları tesadüf olabilir mi? Ha, bir de bizim şu “engelli köyü” projesi çıktı, zaten o bardağı taşıran son damla oldu. Ben de bu yazımda “Yine çeşitlendi tecrit lafları” diyor ve tecrit edilmeyen lekesiz kusursuz insanın ağzından bu “trend”i anlatıyorum. Biz hep karşı çıkıyoruz da, bir de o “tecrit eden” insanı dinleyelim bakalım o neler diyor bu konuda)

Merhaba. Ben kendimi normal diye kabul ettiren güçlü, zengin, sağlam, kültürlü, heteroseksüel –yani olunması gereken- bireyim. Bu birey olmak da bir ara ne modaydı! Neyse, zaten artık buralarda bizden başka kimse barınamayacağına göre “birey olma” çabası için de sorun çıkararak kimse kalmayacak. Neden mi? Çünkü bu senenin modası tecrit.

Tecrit çok muhalif bir kelime. Buna biz “bölgesel konuşlandırma” diyelim, daha entelektüel bir söylem. Bölgesel konuşlandırma dediğimiz uygulama aslında tamamen toplumun (yani bizim) rahatı için.

Bir kere, her tecrit uygulamasının bir mantığı var. Mesela şu sakat aktivisti İbretus mudur Kibritus mudur nedir onun karşı çıktığı “engelli köyü” projesi. Yahu engellidir diye sesimizi çıkarmıyoruz, nasıl olsa anlamaz diye anlatmaya çalışmıyoruz. Bir de kompleksli ki sormayın. Ailesi onu körler okuluna vermemiş, yazık o da görenlere özeniyor. Neyse efendim, bu proje sayesinde engelliler engellerini hissetmeyecek. Yaaaa! Engelliler niye agresif hiç düşündünüz mü? Sürekli bir ispat çabası, ben de yaparım masalları. Niye? Bizim yaptıklarımızı görüp kıskanıyorlar da ondan. Çözüm belli. Onlar bizi görmezlerse nerden bilecekler ki farklı olduklarını? Hem onlara o izole köyde mahsusuktan iş yeri de açtık ki bir

iş e yarıyormuş hissine kapılıslar. Hem bir gün topluma karışacaklarına olan inançları onları hayatta tutar.

Bu, işin engellilerle ilgili olan kısmı. Bir de bizi düşünün. Kaldırımdaki arabalarımıza bastonla vurulmayacak. Binalardaki asansörlerimiz bozulmayacak. Bardak tabak kırılmayacak evde. Sorunun büyüğünü böyle çözdük.

Görmeyen kimse kalmadığına göre, sıra görüntü kirliliğini gidermeye geldi. Geçen İstiklal’de yürüyormuş bizim ortamcı kuzen Berkecan. Bakmış kadın kıyafeti giymiş adamlar var. Ağızlarında da jilet taşıyorlarmış. Sen erkeksin kardeşim erkekliğini bil, değil mi? Geçen ben de Bebek’te gördüm, taş gibi hatunlar öpüşüyorlar. Hayır erkek mi kalmadı? Bunlar hiç hoş şeyler değil. Kadın dediğın erkeğini bulmalı. Errrkek dediğın de evinin direği, çocuklarının babası olmalı. Başka türlü olmaz. Yahu bir de carlıyorlar yok istihdam yokmuş yok hapiste işkence ediliyormuş. Sizin idam edilmeniz lazım be idam! Sapkınlar sizi! Neyse efendim, hayır iğrençliklerini geçtim, çarkın dönmesini engelliyorlar. Tedavisi falan da yok ki sağlık sektöründen parayı kiralım. Neyse onları tımarhaneye kapatsak birileri çıkıp homofobi transfobi diye ortalığı yıkarlar. Çözüm belli. Onların iyiliği için, işkence görmesinler diye yapılmış pembiş kodeslere toplumun huzurunu bozmak suçundan onları tıkacağız. Sonra sen sağ ben selamet.

Eh, iğrenç insanları def ettik etmesine de, bir akşam villamda oturuyorum. Bizim kedi acıkmış galiba miyavlıyor. Ama ne miyavlamak! Tamam dekor olsun diye aldık da bu kadar da olmaz yani. Aşkitoşkomla bir ağız tadıyla oynaşamadık. Bir de ortalığa pisliyor bu meret. Neyse, çözüm belli. Onları doğal ortamına bırakalım. Bizim burda AVM’lerin içinde yapamazlar zaten. Onları şöyle en uzak, en insansız yere yapacağımız barınaklarda misler gibi yaşatalım.

Görüntü kirliliğini de hallettik. Ama şöyle bir sorun var. Şimdi biz eğitimli, kültürlü, soylu soplulu insanlarız, ilkokul mezunu pis amelelerle aynı ortamda nasıl yaşarsınız? Tamam onlar bize para kazandırıyor ama çok da ayak altında olmasınlar. Yerin altında olup para kazandıranlar var o ayrı onlar devam. Bizim diğ er cahil köylü ameleleri de şehir dışında ücra fabrikalara istifleriz. Onlar orda bir şekilde kendi yaşam alanlarını oluşturur. Bizim de arabamız var zaten. Kaldı ki nerdeyse herkesi farklı yere konuşlandırınca trafik sorunu bile kalmadı. Her neyse, bazı muhalif tipler onların iğrenç ter kokusu için “emek sıvısı” diyorlar, bizim şişesine binlerce dolar verdiğimiz aloe vera sızıntısının yanında laf-ı güzaf. Hem emek sıvısı da

neymiş. Biz de o kadar evrak imzalıyoruz hiç öyle kokmuyoruz? Neyse neyse. Onları da böyle hallederiz.

İşte, şimdilik projelerimiz bu kadar. Ötekileştiren insan olarak mottomuz “Olmuyorsan Tek Tıp, Edilirsin Tecrit”

Not: Yazılanlar benim kişisel görüşlerimle hiçbir şekilde örtüşmeyip, yüksek dozda ironi içermektedir.

Yarım Köy

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Burası Yarım Köy, öyle yarısı köy değil, basbayağı adı yarım olan bir köy. Neden mi Yarım Köy? Burada toplumun onlara uygun gördüğü tabirle sadece yarımolar yaşıyor da ondan Yarım Köy.

Geçenlerde paylaşılan bir gazete haberinden Manisa'da Elektronik Teknisyenleri Esnaf ve Sanatkârlar Odası Başkanı'nın Polonya'da katıldığı bir etkinlik sırasında gördüğü Engelli Köyü projesini Türkiye'ye getirmek hevesinde olduğunu öğrendim. Unvanını verdiğimiz beyefendi, böyle bir köyün dünyanın 116 ülkesinde varken Türkiye'mizde olmamasını çok büyük bir eksiklik olarak görmüş ve hemen kolları sıvamış. Anladığımız kadarıyla sıvar sıvamaz şunu bir de engellilere sormak geçmemiş aklından. Haber içeriğinde federasyonlarla görüşüleceğinden söz edilmiş ancak haberleştirilip reklam yapılmadan bu husus değerlendirilmemiş nedense? Biz bir düşünüp yapalım laf olsun torba dolsun bir sorarız mı dedi ne? E onlar da akıl mı var ki sorsun. Toplumun normal diye kabul ettiği kişiler düşünür, uygulamaya koyar, geriye kalanlara bunu yaşamak düşer. Engelli olmadan önce insan olmanın bir sonucu olarak tepki gösterip hakkını aradığında, önce engelin öne sürülerek küçümsenir ve dışlanırsın. Biz buna yakın bir söylemi geçmişte bizzat devletin üçüncü derecede yetkili ağzından duymadık mı? Hepimizin evlerine girmedi mi haber bültenlerinden? Devletimizin bakanı, Batman'da, sadece engellilerin değil, tüm çalışanların ortak sorunu olan taşerondan dert yanarken, koskoca bakan, görme engelli taşeron işçisine "gözlerin görmediği halde sana iş vermişiz" demedi mi?

Başka bir bakan, "gözleri görmeyenden öğretmen ve şoför olmaz" diye demeç vermedi mi? Böylece yüzlerce, belki binlerce gözleri görmeden eğitim fakültesi diploması alanları ve hatta hakkını vererek mesleğini icra eden kör öğretmenleri bir kalemde silmedi mi?

Gerçi sadece bir o değil ki silen. Ben en iyi kör camiasını bildiğim için oradan örneklendireceğim; bu ülkede pek çok görmeyen, adı hatırı sayılır derecede duyulmuş olan üniversitelerin, toplumda kabul gören çeşitli bölümlerinden mezun olmuştur. Örneğin; hukuk, psikoloji, sosyoloji, halkla ilişkiler, uluslararası ilişkiler, mütercim tercümanlık vs

Ancak okulu bitirip mesleğini eline aldıktan sonra her insan gibi kendi alanı ile ilgili bir iş yapmak istediğinde, çoğunlukla amacına ulaşamaz ne yazık ki. Tıpkı birinci örnekte anlattığımız bakanın bakış açısı sebebiyle. Özel sektörde engelli kadrosunu doldurmak için işe alınan arkadaşlarımız. Zaten bu tür işveren tercihini mümkün olduğu kadar körden yana kullanmaz. Onun için engelli kadrosunu doldurabilecek denli raporu olması yeterlidir. Bir şekilde engelli raporu alabilmiş ve % 40 oranını yakalamış biri yeterlidir onun için. İşine en çok yarayabilecek engelli tercih edecektir. Kamuda da durum işe alım dışında pek de farklı sayılmaz. İşe alırken, özellikle genel engelli alımlarında ya da EKPSİ sonuçlarına göre yerleştirmelerde engel oranı çok belirleyici değildir. Amaç özel sektördeki gibi engelli kadrosunu doldurmaktır, oran yüzdesi fark etmez. İşe alım gerçekleştirildikten sonra basında çarşaf çarşaf reklamlar yapılır. Şu kadar engelli işe yerleştirildi. İşyerlerinde çalışan personelde, daha da önemlisi işyeri müdüründe biraz şaşkınlık, biraz can sıkıntısı göze çarpar. Ne yapacaktır şimdi bu engelli. Tıpkı özel sektörde olduğu gibi engeli az biriye çeşitli işlerde değerlendirilmesi şansı vardır ama yüzde oranı fazla ise engeli çoğunlukla santrale oturtulur. Doğru dürüst bir santral sisteminin olup olmaması da önemli değildir. Telefon olması yeter. Bir masa, bir sandalye ve bir de telefon. Yeter. Hatta kimi zaman bunu bile bulabildiğin için şanslı sayılırsın. Zira masa sandalye bile verilmeyen ya da işe giriş işlemleri yapıldıktan sonra “sen hiç boşuna gelip kendini yorma, aybaşında git maaşını al” denen arkadaşlarımız var. Kör olduğun halde iş bulmuşsun, şükret otur. Diğer bir deyişle, memur musun? Salla başı al maaşı. Senin mesela hukuk fakültesini bitirmiş, hatta avukatlık stajını tamamlamış olmanın hiçbir anlamı yoktur. Ne yani seni hukukla ilgili bir bölüme verip bir de sistemi seslendirecek memur mu verecek amirin, o halde o memuru sensiz orada oturtur, zamandan tasarruf. En azından sana okumakla zaman geçmemiş olur. Bilgisayarlı sisteme mi geçildi. Sen nasıl kullanacaksın bilgisayarı? Zaten her memurun bilgisayarı mı var? Bazıları evrak üzerinden çalışmakta. Hangi çağdaysak artık. Hiç kimsenin aklına sistemin ekran okuyucularla okutulabileceği, görme engellinin de çok daha aktif bir şekilde kullanılabileceği gelmez. Bir zaman bunu dillendirdiğim amirim, "kurumun harcayacağı masraf ile değerlendireceği körlerden alacağı menfaatin karlılık dengesi sorgulanır" demişti. Görme engeli olmayan her memurdan eşit verim alınıyormuş gibi.

Bu kadar içimi döktükten sonra habere döneyim. Reklamı yapılan köyün yurt dışı versiyonlarının haberin derinine inildiğinde aslında geliştirilmiş bir rehabilitasyon merkezi olduğu anlaşılıyor. Yurt dışında engellilerin Türkiye’de olduğu gibi rahata alıştırılmadığından söz etmiş demeç veren beyefendi. İlk okuduğumda ne yalan söyleyeyim bu noktayı

dikkatimden kaçırmışım. Şaşırdım. Bizden önce canını dişine takıp her türlü engellemelere, toplumdaki önyargılara, bürokratik olmazlamalara karşı koyup kariyer kazanmış, kendine bir hayat kurmuş insanlardan hiç söz etmeyeceğim. Üyesi bulunduğum Engelsiz Erişim Derneği ve yazarlık yapmaktan gurur duyduğum EEEH Dergi'deki arkadaşlarımı örneklemek istiyorum. EEEH Dergi'de şu an itibarıyla on dört yazar var. Gören arkadaşımız Pınar'ı saymazsak geri kalanların hepsi kör, yani on üç kişi. Bunlardan beş tanesi; ikisi Boğaziçi'nden, biri Ankara Üniversitesi'nden, Biri Hacettepe Üniversitesi'nden, biri de ODTÜ'den olmak üzere Psikoloji bölümü mezunu ve ikisi master, diğer üçü doktora öğrencisi. Üstelik üçü Amerika'da. Biri Boğaziçi Uluslararası İlişkiler, biri de yine aynı üniversitenin anaokulu öğretmenliğini bitirmiş ve hala mesleğini özel bir kuruluştaki yürütmekte. Bir diğeri ise Marmara Tarih bölümü mezunu. Şimdilik aklıma gelenleri bir çırpıda sıraladım, en son kendimden söz edeyim. Ben de Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdim. Avukatlık stajımı yaptım. Çok rahatız anlaşılacağı üzere. Ağzımızı açtık, birilerinin lokma atmasını bekliyoruz. Biz bu aşamalara rahatlıkla gelmedik. Üstelik hiçbirimiz canımızı dişimize takarak edindiğimiz mesleğimizi, sırf birilerinin kafasına yatmadığı için bir kenara bırakıp rahatlığımızdan başka yerlerde değerlendirilmiyoruz. Bu bizi tek bir köye tıkmaya heveslenenlerin dar kafalılığından kaynaklanıyor ne yazık ki. O haberde bizzat beyefendi kendi ağzıyla söylüyor: “orada engellilere meslek eğitimi veriliyor, topluma kazandırılıyorlar” diye. Bizler ve birçok engelli arkadaşım, mesleki eğitimini, stajını vs gerekli her tür aşamayı aşmışız. Yani rahat durmayıp birçok insan gibi meslek kazanmak adına üzerimize düşeni yapmışız. Ancak küçük müdahalelerle engellilerin de son derece verimli çalışabileceklerini görmemekte direnen ve hayatı görmekten ibaret sananlar, tüm bunları anlamamakta diretiliyorlar. İşte bu tür insanların eğitime ihtiyaç var. Bakın şimdi aklıma geldi. Bu beyefendi görmeden de bir şeylerin yapılabileceğinin eğitimini yurt dışında alıp toplumu engelliler konusunda eğitse ne güzel olur. Bu amaca hizmet eden bir köy, kanımca çok daha faydalı olacaktır hem körlere, bu arada kapsam genişletilerek diğer engel gruplarına, dolayısıyla da tüm topluma.

Yazıyı dergide yayımlamak üzere hazırlarken NTV Radyo'da Başka Bir Gözle adlı programı hazırlayıp sunan dergimiz yazarlarından Gamze Sofuoğlu ve arkadaşı Kürşat Ceylan'ın engelli köyü projesini basına taşıyan Mehmet Üzen ile birlikte Engelsiz Erişim Derneği Genel Sekreteri ve yine dergimiz yazarı Engin Yılmaz'ı konuk aldıklarını öğrendim. Son noktayı koymadan önce birinci ağızdan söylenenleri duymak için programı dinledim. Hatta yanlış anlamamış olmak için iki kere dinledim. Öncelikle Mehmet Bey ile basın mensubu arkadaşlar

sanırım tam iletişim kuramamışlar. Zira Milliyet Gazetesi'nde çıkan haberde, engelli köylerinin dünyanın 116 ülkesinde olduğu bildirilirken; programda Mehmet Üzen bizzat kendi ağzından 133 ülkeden söz ediyordu. Üstelik Mehmet Bey ısrarla 133 ülkede var, Türkiye'de niye yok inatlaşmasında gibi geldi bana. Lütfen yazımı bir şekilde okursa kusuruma bakmasın. Bana çocukça bir inat gibi geldi. Amerika'da ya da İngiltere'de bile olsa her uygulama oralarda doğru yapılıyor demek değil. Yahut da bir uygulamanın daha güzeli, daha gelişmiş Türkiye'de yapılamaz veya ilk olarak bir şey Türkiye'de olamaz diye bir kanun mu var anlamadım. Bir zamanlar, çok iyi tanıdığım arkadaşım Kürşat Bedir, İzmir Belediyesi'nde otobüslerin görme engelliler tarafından erişilebilir bir şekilde kullanımı için projesini götürdüğünde ilk soru; "dünyada bir örneği var mı?" olmuş. Hatta Kürşat, projesini götürdüğü herkesten aynı şeyi duyduğunu söyledi emin olmak için bir kez daha sorduğumda. Sanki bir şey ilk kez Türkiye'de uygulanamamış gibi. Zira Kürşat'ın projesi şimdi dünyada ilk kez olmak üzere uygulanıyor ama İzmir'de değil, Afyon'da.

İkinci olarak daha önceki paragraflarda tahmin yürüttüğümüz Mehmet Bey'in sözüne ettiği engelli köylerinin aslında geliştirilmiş birer rehabilitasyon merkezi olduğu kanısının doğru olduğunu anlıyoruz. Ancak uygulama ne yönde ve oralarda uygulanması verimli sonuçlar veriyor mu gerçekten. Buna dair açıklayıcı bir bilgilendirme yok. Mehmet Bey, programda sürekli oralarda mesleki eğitim verildiğini yineledi kendinden çok da emin olmayan bir ses tonuyla ama nasıl bir eğitim yürütüldüğüne dair açıklamalarda bulunmadı. Arkadaşımız Engin'in çok daha makul önerilerine ise elle tutulur bir şey diyemedi. Bunların iyice araştırılması gerekli diye düşünüyorum. Ayrıca program esnasında Engin'in de dediği gibi ayrı yerlerde eğitim vermek yerine mesela ben bir avukat olarak diğer avukatlarla birlikte mesleki alanda eğitim görmeliyim. Özel gereksinimlere yönelik olarak belki farklı bir ya da birkaç ek ders düzenlenebilir sadece. Sonuçta kör bir avukat olarak görenlerden farklı bir mahkemede dava almayacağıma göre... Rehabilitasyon merkezlerinin eğitim verdiği alanlar ise mesleki eğitimden daha farklı ve geniş. Bu ise başka daha kapsamlı bir yazının konusu olur diye düşünüyorum.

Bir diğer nokta ise Mehmet Bey'in sohbet sırasındaki bazı ifadeleri. Ben bunlara çok takıldım. Diğer dinleyenlerde aynı şeyleri hissettiler mi bilmiyorum ama ben sizlerle paylaşmak istiyorum hissettiklerimi. Öncelikle birkaç yerde, "engellilerin kafalarının yattığı ya da akıllarının çalıştığı alanlarda eğitilmesi" gibi ifadeler kullandı beyefendi. Bilmiyorum doğru mu algıladım ya da ben kompleksli miyim ama öyle bir hava vardı ki sesinde sanki

engellilerin beyni ve algılamaları kısıtlıdır bu nedenle akıllarının çalıştığı alana yönlendirilmelidirler der gibiydi. Abartmıyorum, beyefendi tam da “akıllarının çalıştığı alan” tabirini kullandı. İnanmayanlar program kaydını dinleyebilirler. Bilmem farkında mı ama dünya üzerinde herkes yatkın olduğu alana yönelmeli. Bu böyle bir şekilde çok daha doğru adlandırılır. İlgi duyduğu ya da yatkın olduğu alanda mesleki eğitim almak, sadece engelliler için değil herkes için geçerlidir. Bunu ayrı bir yaratık ya da yaratıklardan söz eder gibi dillendirmek beni rahatsız etti. Öte yandan birkaç yerde de bu tür yerlerde çeşitli düzenlemeler ve alet edevatın orada toplanması gibi ayrıntıları sıralayarak engellilerin orada eğitildiğini gördüm diyor beyefendi. Şey biz hayvan terbiyesinden bahsetmiyorduk değil mi? Ne bileyim bir an sirkte hayvan terbiye edilir gösteri yapar, engelli de köyünde terbiye edilir, işe yarar gibi bir sonuca ulaştım da.

Gamze, basında çıkan haberde köy yapılırken engelli STK'larıyla görüşüleceğinin belirtildiğini ancak demeç basında çıkmadan önce engellilerle görüşülüp görüşülmediğini ve nasıl bir yol izleneceğini sorduğunda Mehmet Bey karşılık olarak; 10 ülkenin temsilcileri Antalya'da toplanacak, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yetkilileriyle, yerel bazda valilik ve belediyelerle görüşüleceğinden söz ediyor ama sorulan soruya yanıt babında engelli STK'larla görüşülüp görüşülmediğine dair net bir cevap vermediği gibi, sonrasında da bu toplantıda engellilerinde olacağına dair bir söylem bile yok ne yazık ki. Tam da alıştığımız gibi. Gerçi hakkını yemeyelim. Gamze ve Kürşat o kadar üstüne gittiler ki sorunun, en sonunda öncesinde sormadım ama bu demeç öylesine verildi zaten benzeri şeyler demek zorunda kaldı.

Engin program sırasında söylenmesi gerekenleri gayet anlaşılır bir şekilde Mehmet Bey'e anlattı. Mehmet Bey ne kadarını duydu ve algıladı bilmem ama ben anlatılanları anladığına dair olumlu bir izlenim edinmedim dürüst söylemek gerekirse. Ne diyelim Allah sonumuzu hayretsin.

Neyse biz engelli köyünden bahsedecektik değil mi? Orda, bir köy var uzakta, o köy bizim köyümüz arkadaşlar, sahip çıkalım, köyümüze koşalım. Hadi gelin köyümüze geri dönelim, Fadime'nin düğününde halay çekelim diyordu Ferdi Tayfur bir zamanlar çok meşhur olan şarkısında. Biz de çekelim halayımızı, topallar biz kenarda bekleyelim, sağırlar siz öte tarafa çekilin, körler halaya durun. Sizi gözleriyle topal arkadaşlar nereye gidip ne yöne doğru halay çekeceğiniz konusunda yönlendirecekler korkmayın, kendinizi engelli hissetmeyin.

Bir köy canlandı gözümde. Vic Finkelstein'inden biraz farklı. Zira o sadece tekerlekli sandalyelileri kapsayan bir köyden söz ediyor. Benim düşünüm öyle ayrımcı değil, tüm engellilere açık. Ne olursan ol gel demiyor, çünkü bu köy engelli köyü. Girmek için engelli olman şart. İlle girem diyorsan engelli ol öyle gel. Çıplaklar kampına giyinik girebiliyor musun arkadaş. Ne kızılıyorsun? Sakatlan gel, gelme demedik ki.

Neyse biz konumuza dönelim. Dedim ya benim köyüm tüm engellileri kapsıyor. Körler, sağır, topallar, zihinsel engelliler ve daha burada sayamayacağım kanunun engelli kapsamına soktuğu herkes. Ancak en bilinenleri bunlar olduğundan bunları saymakla yetiniyorum.

Muhtemelen bizim köyde herkes kendisi gibi olana yaşayacaktır. Tamam, kendimizi engelli olarak hissetmeyip bütünleşeceğiz ama bir de aynı dili konuşmak var. Şimdi ev seçerken komşu önemli. Köy burası, dev bir metropol değil ki. Ne demişler, ev alma komşu al. Bu nedenle birbiriyle anlaşanlar yan yana evlere yerleşiriz diye düşündüm. Bu durumda da köyün sokakları ayrılır kanımca. Sağır sokak, körler sokak, topal sokak vs.

Biri diğerini alenen büsbütün ötekileştirmese de işte kendi yaşam tarzına, dünya görüşüne veya inanç sistemine yakın olanlar gibi ortak özelliği bulunanlara daha yakın olacaktır. Bu arada yakınlığı belirleyen en önemli faktörlerden biri de aynı dili konuşmaktır. Yaşam koşulları gereği olarak ortak deneyimlerin paylaşılması adına mesela kör körle, sağır sağırda daha kolay iletişim kuracağından kümeleşmelerin kaçınılmaz olduğu kanaatindeyim. Sonuçta günümüz dünyası da böyle değil mi? Bize bu öğretilip dayatılmıyor mu? Böyle düşünmeye şartlandırılmışız, aksini düşünemiyoruz biz de. Bakın kör olmamız sizden farklı düşünmemizi sağlamıyor.

Bu noktada köyde muhtemel yaşanacak olaylar ve dedikodulardan düşsel örnekler sunayım size:

Bizim şu topal Adnan var ya! Bakkal Adnan, Bazı gariban körleri dolandırıyor anladığım kadarıyla. Para üstünü eksik veriyormuş. Sağır Ahmet görmüş. Geçen bana yolda bir şeyler anlatmaya çalışıyor. Dinlemedim. Ne dinleyeceğim, anlamıyorum ki yarım yamalak çıkardığı kelimelerden. Duydum ki kör Meliha Adnan'a inat rakip bakkal dükkânı açacakmış. Sağda solda çok konuşuluyormuş oysa. Sağır Sultan bile duymuş, şu Sağır Sokak 3 numaradaki sağır Sultan var ya işte o bile duymuş, biz duymamışız vallahi.

E K r Meliha, nasıl tanıyacaktımış parayı?

Arkadaş kalkıştığına göre düşünmüştür bir yolunu herhalde. Hem onun için Őeytana pabucunu ters giydirir diyorlar. Kasap bölümü falan da olacaktımış d kk nın. Hani Şu köyün dışında yaşayanlar var ya! Hani Şu her Şeyi tam olanlar, onların köyündeki süper market gibi bir Şey açacak zaar.

Başka bir dedikodudan; topalların Zeynep'i bildin mi?

He! bildim, ne olmuş?

Geçen köyün arka tarafında onu k r Mehmet'le görmüşler.

Biri k r biri topal öyle mi?

Hee  yle!

K r Sokak'taki kızların suyu mu çıkmış? Aşk olsun yani Mehmet'e. Hem ne demişler canım? Davul bile dengi dengine. Sen ne yapacaksın elin topalıylan. Evde yangın çıksa kaçamaz bile.

De mi ya?

Diğer bir yönden, bizim adımıza bize sormadan düşünüp hayata geçirmek için çalışanlar, bizi bir Şeye saymazlar da gene de bu köyün herhalde bir de muhtarı olur. Muhtemelen ilk muhtar, köyün d hiyane bir fikirle gündeme getirip uygulamaya koyanın hakkı olur.

Ancak mesela ben ve EEEH yazarları ve bizler gibi düşünenler bu köyde bizden olmayan birinin muhtarlığını kabul etmeyiz. Ne yani, hem büyük bir iş yaparcasına bizi toplayıp adına Engelli Köyü dediğiniz bir mek na tıracaksınız, hem de bununla da yetinmeyip üzerimizde egemenlik kuracaksınız. Yok,  yle yağma. Hiç değilse izin verin de orada kendimizi kendimiz yönetelim. Zaten kabul etmeseniz de biz size ettirmesini biliriz. İsteseniz de istemeseniz de bu böyle.

Muhtar seçimlerinde diyorum körlerin k rleri, topalların topalları, sağırların sağırları dolayısıyla herkesin kendi engeldaşını desteği söz konusu olacaktır. Biliyorsunuz, biz de böyledir. Bir yerde aynı takımı tutanlar, aynı siyasi görüşe sahip olanlar çok daha önemlisi hemşeriler bir araya toplaşırlar hemen. Bizim köyde de durum böyle. En belirleyici

tümleşmeler engeldaşlık üzerinden çıkar zannımca. Malum muhtar kör olursa, etraf körler için daha yaşanılası olacaktır. Topal ne anlasın körün halinden. Sonuçta biz normal denilenlerin arasında yıllarca deneyimlemedik mi engellemeleri.

Şimdi bu durumda körler, sağırlar ve topallar gibiler arasında müthiş çekişmeler olacaktır. Topallar, spastikler ve kendilerine en azından göz teması bakımından avantajlı olarak sağırları da yanlarına çekmeyi başarabilirlerse biz körlerin hali yamandır. Zihinsel engelli kardeşlerimizi ne pahasına olursa olsun yanımızda tutmamız şart. Bunun için rüşvet dâhil her yol mübah. Gerekirse makarna, kömürle yetinmemeli; zaten bu onlar için bir şey ifade etmeyecektir en azından büyük bir kısmında. Onların dikkatini çekecek şeyleri her gün dağıtmalıyız kendilerine. Hiç değilse seçime kadar.

Bu arada şiddet olayları da olası tabii. Köyde mevcut bir kolluk kuvveti de olmadığından gücü yeten yetene. Bu noktada da biz körler biraz avantajlıyız aslında. En azından şiddet mahallinden topal birinden daha hızlı toz olma şansımız var. Bu topal bir de tekerlekli sandalyedeyseniz, şansımız daha da fazla. Şimdi kimileri, kör kaçtığı yeri görmeden nasıl hızlı kaçacak diyebilir. Hiç dikkat etmediniz mi? Bizlerin elimizde tuttuğumuz, adına beyaz baston denen bir aygıtımız var. O bizim engelleri en çabuk ve pratik bir şekilde algılamamızı sağlıyor. Ayrıca burası bir köy. Altı üstü bir köy. Bize dönümlerce alanı mı tahsis edecekler zannediyorsunuz. Birkaç kilometre kare bir yer olursa öp başına koy. Muhtemelen birkaç zaman sonra kör oranının incığını cıncığını, her köşesini avucunun içi gibi öğrenecektir zaten Siz hiç görmeseniz de körler, kendi başına bağımsız yürüyebilir, yön bulabilir, istediği yere gidebilir ve hatta kendine bir hayat kurabilir. Mevcut düzende bile. Kaldı ki bize tahsis edilmiş bir köyde... Gerçi siz de haklısınız, bize sormadan bizim adımıza köy kuranlar, orayı da ancak kendilerine göre yaparlar... Bu aşamada da en tehlikeli grup sağırlar. Çünkü onlar göz temasıyla topalların giremeyeceği ya da sorunsuzca sığamayacağı deliklerden yattığımız pusuları gammazlayabilirler karşı tarafa.

Bu nedenle çok uyanık olmalı.

Bu kadar geyikten sonra, engelliler için ayrı bir köy kurmak gibi bir fikri ortaya atıp olabilirliğine inanan engelli tüm vatandaşlarımızın, kendi köylerinde mutlu mesut yaşamalarını diliyorum Böyle deyince aklıma doktor, öğretmen, ebe vs geldi. Bu köyde bunlar da olacak mıydı sahiden? E yıllarca bizi belli bölümlerde okumaya yönlendirenler bu köyde bu tür hizmetleri kimlere gördürtecekler. Birileri ortopedik engellilerin bu açıdan bir

engeli olmadığını söyleyebilir. Peki, bu arkadaşlarımızın mimari engeller nedeniyle doğru dürüst zorunlu eğitim almakta bile zorlandıklarını, hatta bazılarının alamadığını düşündünüz mü?

Son olarak söz konusu beyefendiye Facebook'tan attığım mesajımda da yazdım. Burada sizlere de söyleyeyim. Bu köyü muhtemelen tel örgü ya da ona benzer bir sistemle kaçamayalım diye ayıracaklardır sanıyorum. Olur da bir gün, ibret almak maksadıyla çoluğunuza çocuğunuza göstermek için tel örgü dışından köyü ziyarete gelerseniz, yanınızda fındık, fıstık, muz, ananas, avokado vs getirmeyi unutmayın. Ucuza kaçmayın. Unutmayın; hayır yapmakta esas sen ne yiyorsan ondan vermektir. Sen ananasla beslenirken bana elma getirirsen olur mu ya!

Vic Finkelstein'in Gececek Nehir Olmayınca öyküsünü Çağrı Doğan çevirisiyle okumak için aşağıdaki linki tıklayabilirsiniz.

<http://www.engelliler.biz/forum/archive/index.php/t-45.html>

Engelli köyü ile ilgili gazete haberine ulaşmak için:

<http://www.milliyet.com.tr/turkiye-nin-ilk-engelli-koyu-manisa-manisa-yerelhaber-555713/>

NTV Radyo'da yayımlanan Başka Bir Gözle adlı programın bu yazıda sözü geçen bölümü 17.01.2015 tarihinde yayımlanmıştır. Kısayoldan ulaşmak için:

<https://soundcloud.com/ntvradyo/baska-bir-gozle-17-ocak-2015>

Komşuda Pişen Bize de Düşer mi?

Burak Sarı

burakburaksari@gmail.com

Son günlerde Yunanistan seçimleri, tüm dünyada yankı uyandırdı. Nasıl uyandırmasın? Yıllardır temcit pilavı gibi tekrar tekrar masaya koyulan muhafazakâr iktidar tekeli; tarihinin en büyük tokadını yedi. Ağır vergilere, işsizliğe, karanlığa, İMF'in beli kıran iğrenç kemerlerine karşı, Yunanistan halkları; EEEH! dedi. Sonuçta, Yunanistan seçimlerini Radikal Sol Koalisyon (Syriza) kazandı. Bu sonucu bu kadar gündemde tutan olaysa, Syriza'nın alışılmışın dışındaki politikaları. Syriza, 2004 yılında, bir birlik olarak kuruldu. 2012 seçimlerine parti olarak girdi. İçerisinde çevrecilerden, komünistlere, Troçkistlerden, Maoçu akımlara birçok grubu barındırmaktadır. İktidarının ilk gününden itibaren uzun süreli göçmenlere vatandaşlık vereceğini, LGBTİ haklarını tanıyacağını, özelleştirmeleri durduracağını, vergileri düşüreceğini söyleyerek alışılmışın dışında bir politika anlayışı ortaya koydu. Bu politikalar ne kadar uygulanabilecek, o çok özgürlükçü burjuva demokrasisi bu politikalara ne kadar tahammül edecek göreceğiz.

“Bize ne oğlum? Engellilerle ilgili bir dergide bize ne bunları anlatıyorsun” dediğinizi duyar gibiyim. Evet, sıkı durun, sizinle çok önemli bir sır paylaşacağım. Bu anarşik Çipras var yaaa, kör bir adamı, sağlık ve sosyal politika bakanı yapmış. Düşünebiliyor musunuz, adam kör. Ulan kör adam bakan yapılır mı? O daha yolda yürümesini bilmez. Biz, Türkiye'deki körleri nasıl izole ederiz, nasıl toplum dışına şutlarsız diye kara kara düşünürken; adam onları bakan yapıyor. Ulan Çipras, ulan Allahsız Komünist. Yapılır mıydı lan bu bana? Ben onları biraz kıvrandırıp, canım isteyince iş veriyordum. Nankörlük yapıp, kör gözüyle, taşerona maşerona bulaşanı da, “kör olduğun halde sana iş verdik” diye tersliyor, egomu tatmin ediyordum. Hem ben onları adam yerine koymuştum, beni taklit ettin değil mi? Oysa ne güzel çılgın projelerimiz vardı. Tüm engellileri bir köye toplayıp, engellerini yenmelerini sağlayacaktık. Oranın muhtarını da ibretuslardan seçip, dünyaya caka satacaktık. Her şeyin içine ettin ulan, sağlık bakanı kör olasıca. Ulan, ulan, ben de bu gece içmezsem! Saki, getir bana bir maşrapa yayık ayrı. En millisinden olsun haaa! Neyse, geyik muhabbetini bir tarafa bırakalım şimdilik. Bu yazımızda, söz konusu bakanı biraz tanıyacak, bakanlık yapmış başka körler var mıymış onu inceleyecek ve bu konu üzerinden, engellilerin siyasetteki yerini ele almaya

çalışacağız. İstedğim sorudan başlama hakkımı kullanarak, dünyada başka kör bakan var mıymış sorusunu, örnekleyerek cevaplamak istiyorum. Evet, daha önce Mısır, İsveç ve İngiltere’de bakanlık yapan körler varmış. İsterseniz, kronolojik sıraya göre haklarında kısa kısa bilgiler verelim.

Taha Hüseyin (1889 – 1973): Ünlü bir edebiyat eleştirmeni olan Taha Hüseyin, Mısır’ın çağdaşlaşması için çeşitli çalışmalar yapmıştır. Gazze’deki sanat fakültesinin dekanlığını yapmış ve gericiliğe karşı akademik özerkliği savunmuştur. 1951 – 1952 yılları arasında, eğitim bakanlığı yapmıştır. Bakanlığı sırasında, devlet okullarının yaygınlaşmasını sağlamış ve eğitimi parasız hale getirmiştir. Ayrıca, Mısır’da, körlüğe yol açan trahom hastalığına karşı yaygın şekilde mücadele yürütmüştür.

Bengî Lindqvist (1938) : İsveç’te uzun süre gezici dil öğretmenliği yapmıştır. 1967’den itibaren engellilik alanında kendini göstermiştir. Körler Federasyonu Başkanlığı ve Sakatlar Örgütü Başkanlığı yapmıştır. 1982 yılında, Sosyal Demokrat partiden milletvekili seçilerek parlamentoya girmiştir. 1985 – 1991 yılları arasında, sosyal hizmetler ve aileden sorumlu bakan olarak görev yapmıştır.

David Blunkett (1947): Doğuştan görme engelli olan David Blunkett braille yazıyı oldukça iyi bilmektedir. Birçok spor dalıyla ilgilenmiştir. Genellikle, baston yerine rehber köpek kullanmaktadır. 16 yaşında, İngiltere İşçi Partisi’ne girmiş ve yerelde çeşitli görevler üstlenmiştir. Ulusal yürütme konseyi başkanlığı dâhil partinin çeşitli kademelerinde görev yapmıştır. 1987 yılında milletvekili olmuştur. 1988 – 1989 arası, gölge kabinede sağlık bakanlığı yapmıştır. 1994’den, 1997’e kadar, gölge eğitim ve istihdam bakanlığı yapmıştır. İşçi Partisi’nin iktidara gelmesi üzerine, İngiltere Parlamentosu’ndaki ilk kör eğitim ve istihdam bakanı olmuştur. Görevi sırasında: sınıfların mevcut sayısının düşürülmesini ve başarılı eğitmenlere ek gelir verilmesini sağlamıştır. Engelli okullarına ilave ücret ödemiş ve, kaynaştırma eğitimin önünü açmaya çalışmıştır. Göçmenlere yönelik politikalarını ve üyesi olduğu partinin icraatlarını sonuna kadar eleştirebilirim. Fakat bizimle ilgili olan kısmı burasıydı. Özellikle, kaynaştırma eğitim olayının üzerinde yoğunlaşması çok güzel benim açımdan.

Neyse, gelelim bizim anarşik bakana, Panagiotis Korumbilis 1951 yılında, Pontus bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. 10 yaşındayken, 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan kalma bir Alman bombasının patlaması sonucunda gözlerini kaybetti. 1974 yılından itibaren, öğrenci ve halk hareketlerinin içerisinde yer aldı. Eğitim, haysiyet ve sosyal hakların garanti altına alınması için çalışmalar yürüttü. Kilise ve devlet kurumlarıyla çatıştığı için hakkında dava açıldı. 1993 -1996 arasında, Sağlık ve Sosyal Hizmet Bakanlığı sekreterliği yaptı. Yunan Yazarlar Birliği, BM Vakfı gibi kurumlar tarafından onurlandırılmıştır. Panagiotis Korumbilis bakalım bundan sonra neler yapacak? Hep birlikte göreceğiz.

Peki, engelli birisinin parlamentoya girmesi, engelli mücadelesi açısından nerede durmaktadır? Özellikle Türkiye'de engelliler, gerçekten engelli haklarını savunmaları için mi aday gösteriliyorlar? Maalesef, mevcut pratikler bunun tam tersini gösteriyor. Engellilerin büyük bir oy potansiyeli olduğu keşfedildi. Ne yazık ki engelliler bu durumu avantaja çeviremedi. 2003 yılında, Lokman Ayva İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi. Fakat sergilediği pratik, beklentileri tam anlamıyla karşılayamadı diyebiliriz. Engelliler yasınının çıkmasını, onun başarısı olarak değerlendiren birçok kesim var. Tabi ki bu konuda çabası olmadı dersek adaletsiz davranmış oluruz. Fakat yasanın engelli örgütlerinin kitlesel baskısıyla kabul edildiğini inkâr edersek, nankörlük yapmış oluruz. Süreci bizzat kendimden biliyorum. Defalarca sokak eylemleri yapıldı, mecliste, temsil edilen partilerin grupları ziyaret edildi. Birçok arkadaş, engelli yasası, engelli istihdamı gibi durumlar nedeniyle, bu dönemde, engellilere daha fazla değer verildiğini düşünüyor. Fakat olayları, her zaman neden sonuç ilişkisine göre değerlendirmek gerekiyor. Bahsedilen dönem, AB üyeliği ve benzeri nedenlerle sosyal projelerin yapıldığı bir dönem. Fakat rüzgârın yön değiştirmesiyle, göz alıcı kış güneşi, yerini, yıkıcı neoliberal politikalara bıraktı. Ve bu projeler de eskisi kadar sık uygulanmadı. Aslında, siyasetçilerin engelli algısının ne kadar geri olduğunu bütün davranışlarından gözlemleyebiliyoruz. Muhtelif zamanlarda gündeme gelen örneklerin bazıları, bunun kanıtıdır. “Kör olduğun halde sana iş verdik”, “bizim dönemimizde adam yerine kondunuz” gibi. İşin garip tarafı, o partilerin içerisinde yer alan engellilerden de, bir tane kınama açıklaması gelmiyor. Engellilerin, herhangi bir protestosunda, partisine ve liderine kalkan olanlar; temsil ettikleri engellilere olmuyor. Evet, bu ayrımcı cümlelere karşı Lokman Ayva'nın herhangi bir itirazını duymadık. Örnekleri hep iktidar partisinden verdik. Fakat diğer partilerin de bu konuda iyi bir sınav verdiği söylenemez. Ana muhalefet partisi lideri, bir konuşmasında; “engelli konumuna düşmek” gibi ayrımcı bir cümle kurmuştu. Maalesef, ayrımcılık karşıtlığıyla tanıdığımız, Sevgili Şafak Pavey'in bu duruma bir itirazını

duymadık. Siyaset denen şey, kendi sorunlarımızın yakıcılığını da mı köreltiyor ne? Örneğin Metin Şentürk'ün birkaç dönemdir çeşitli siyasi partiler tarafından aday gösterilmesi gündeme geliyor. Hadi, Şafak Pavey, Lokman Ayva gibi kendi alanlarında, çeşitli çalışmalar yapmış insanları anladık. Fakat Metin Şentürk, ilk adaylığı gündeme gelene kadar, bir kere olsun engel kelimesini bile ağzına almamış bir insanın şimdi aktivist kesilmesi çok ilginç değil mi? Sürekli Lokman Ayva ve Şafak Pavey'den örnek veriyorsun, onlardan başka engelli vekil yok mu diyebilirsiniz. Evet, gerçekten engelli vekiller var. Aktivizm engelli vekiller. Son seçimlerde, Pavey'le birlikte üç engelli vekil daha meclise girdi. Fakat ben bu insanların adını bile google aramasıyla buldum. Buraya isimlerini ekliyorum, engellilerle ilgili faaliyetlerini bulabilenler, bilgilerini paylaşırsa sevinirim. Zira ben bir şey bulamadım. Bir dönem boyunca, bizi temsil eden, ancak bizim fark etmediğimiz arkadaşların isimleri: Gürsoy Erol, Mehmet Doğan Kubat ve Abdurrahim Akdağ. Bir de engelliler adına kurulan siyasal partiler var ki, akla zarar. Engelliler toplumdan çok ayrı bireylermiş gibi, engellilik üzerine bir parti kurmak; kendi kendine uygulanan ayrımcılıktan başka bir şey değildir. Türkiye'de kurulan ilk engelli partisi Türkiye Özürlüsüyle Mutludur partisi. Yanlış anlamayın, kurucusu Aziz Nesin değil. O zaman kesin bu işin altından, dergimizin mizah yazarı, İlke Çeperli'nin çıkacağını düşünüyorsanız, belki İlke dünyada bile değildi o zaman. Yani ortada, mizahi bir hikâye yok. Yolda yürüyen engelliye görüp de haline bin kere şükredenlerin ülkesinde bu isimde bir partinin var olduğunu düşünmek ne kadar ironik değil mi? Allahtan şimdi yok. Bu ibretlik partiden sonra, iki tane parti deneyimi daha yaşanmış. Türkiye Özürlüler Partisi ve Engelsiz Türkiye Partisi. TÖP 2011 yılında kendisini feshederek, engellilere rahat bir nefes aldırılmış. Fakat ETP halen nefes alıyor. İdeoloji kısmına, engelli hakları yazmışlar. İdeolojisi engelli hakları olan bir parti, diğer sorunları nasıl çözecek, merak ettim doğrusu. Bir de, engelli hakları, bir ideoloji midir? Tüzüklerine, ideoloji diye bunu yazanlar, ideolojinin ne olduğunu araştırarak işe başlasalardı keşke. Mesela, ücret, emek sorununa; nasıl bir çözümleri olacaktı? Engellilerin ekonomi politliğini mi yaratacaklardı? Ben birkaç engellinin aday gösterilerek ya da engelliler adına partiler kurarak engelli sorunlarının çözülebileceğini düşünmeyenlerdenim. Engelli sorunu, toplumun diğer sorunlarından bağımsız değildir. Engelli haklarının garantiye alınmasını, toplumsal kurtuluştan ayrı düşünemeyiz. Öncelikle, çok güçlü bir engelli örgütlenmesi gerekiyor. Hiçbir istismarcı anlayışa yedeklenmeyen, içinde ayrımcı, ötekileştirici, kimsenin olmadığı bir platform. Çok geniş bir mücadele alanı. İçerisinde çeşitli komisyonlar olacak, ayrımcılıktan erişilebilirliğe kadar. İşte tüm bunların hepsiyle birden ilgilenecek bir oluşum. Bizleri bir engelli temsil edecekse de, önceliği engellilik sorunları olmalı. En önce zihniyetin değişmesi gerekiyor. Bir ülkede, evi yanan bir engelli için

ambulans çağırılması istendiğinde, “o, ambulandan ne anlar” diyerek söz konusu engelli kamyonet kasisında hastaneye gönderen bir belediye başkanının olduğu bir yerde, kim beni neye ikna edebilir? Bu rezillik dünyanın neresinde görülmüştür. Böyle iğrenç bir zihniyetle, aynı havayı solumaktan utanmayan insanlar varsa, söylenen yalanların hepsine inanacağım. Çünkü kendi kişiliğine yalan söyleyenlere hiçbir halt anlatılamaz. Onlar, yaşayan ölülerdir artık. Bu insanlık suçunu meşrulaştırmaya dünden gönüllü insanlar varsa da, maalesef artık olacağından şüphem yok; Gerçekten bizim için çok geç demektir. Zihinsel engelli bir insan bir şey anlamaz diye bir durum yok. Sadece, insanlık yoksunlarının, ellerine geçen ilk fırsatta, iğrenç egolarını tatmin etmeleri gibi bir durum var. Evet, birileri bir şeyleri anlamayacak kadar taş kafalı. Onlarda kim dersiniz, kendisinden başka hiçbir şeye yaşam hakkı tanımayanlardır. Onlar, paylaşımış, kardeşlikmiş, erişilebilirlikmiş; hiçbir şeyden anlamazlar. Anca yok etmeyi bilirler. Çevresindeki ağaçlardan, yolunu kaybetmiş bir yaban domuzuna kadar; benimsemediği her şeyi yok edenler, insana dair hiçbir şeyden anlamazlar. İnsanca bir yaşam dileğiyle.

Kaynakça:

http://tr.wikipedia.org/wiki/Radikal_Sol_Koalisyon

Demirci, M. E. (2005). *Homeros'tan Aşık Veysel'e Tarih ve Toplum Yaşamında Körler*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

<http://www.kouroumplis.gr>

http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_%C3%96z%C3%BCr%C3%BCs%C3%BCyle_Mutludur_Partisi

http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_%C3%96z%C3%BCr%C3%BCler_Partisi

http://tr.wikipedia.org/wiki/Engelsiz_T%C3%BCrkiye_Partisi

http://www.radikal.com.tr/turkiye/evi_yanan_engelli_icin_baskan_soyle_dedi_ambulans_falan_bilmez_bu-1284832

İşaret Zamirleriyle Kavgalıyım

Elif Emir Öksüz

elifemiroksuz@gmail.com

Sadece işaret zamirleri değil, üçüncü tekil şahısla da aram çok kötü. Kendilerini duydum mu, sinirlerim tepeme çıkıyor, sigortalarım atıyor. “Haydaaaaa!” deyip şaşırmanız varsa nedenini açıklıyorum, buyurunuz.

Yaşı el verenler hatırlayacaktır, bir “şu bu o” reklamı vardı eskiden. “Bakın şubuolu kulak ne kadar da güzel” derdi reklamda. Ben de diyorum ki, “bakın şubuolu hayat ne kadar da çirkin”.

Diyelim ki aldınız bastonu elinize, düştünüz yollara. Bir an geldi, yolu, binanın girişini ya da asansörün yerini sormanız gerekti. “Şurada” cevabını alırsanız ne yaparsınız? Telefonun şarj aletini yana yakıla arıyorsunuz diyelim. Anneniz “nerede” sorusuna “orada” diye cevap verirse ne dersiniz? Derse girdiniz, hoca açmış projektörü, MS Word üzerinde nasıl sayfa numarası ekleyebileceğinizi anlatıyor. Eğitim sonrası öğrendiğiniz tek şey “şurayı tıklamanız gerektiği”. Peki neresi orası?

Aslında bu insanlara haksızlık etmemek gerekiyor. Onlar “şu bu o” derken bir yandan işaret parmaklarıyla ya da fare ile gösteriyorlar. Yani görmüyorsanız sorun sizin. Hem suçlu hem güçlü tavrını takınıp neden sinirleniyorsunuz ki?

Gelelim üçüncü tekil şahsa...

Ne vakit yanımda benden “o” diye bahsedilse, heyheylerim üşüşür tepeme. Bütün ilgimi, saygımı kaybederim bana “o” diyene. Üniversitede bir hocam vardı, klinik psikoloji profesörü. Kulakları çınlasın beyefendinin. Ben üçüncü sınıftaydım o zaman. Sınav yapacaktı kendisi. Benim sınavımı da bölüm asistanlarından biri okuyacaktı. Nerede bekleyeceğimi sormak için yanına yaklaştım. Hocam, yanımdaki arkadaşşıma dedi ki, “ona söyle dışarıda beklesin”. İşte o anı hala unutamıyorum fark ettiğiniz üzere. Hacettepe’nin hangi sınıfında olduğunu bile hatırlıyorum. O an, benim için o hocanın buharlaşıp uçtuğu andır. Kendisi saygıdeğer bir bilim insanı olabilir, ama benim gözümde asla saygıdeğer herhangi bir insan olamayacaktır.

Biz körler, “Şu bu o” kullanarak, elinizle kolunuzla göstere göstere yaptığınız tarifleri anlayamayız. Hatta bizi sağır yerine koyup sesinizi yükseltseniz de anlayamayız. Fakat “çay içer mi?”, “kaça gidiyor?”, veya “dışarıda beklesin” gibi yanımızdakiyle muhatap olarak kurduğunuz iletişimi bizimle kurmayı denerseniz eğer, size pek ala cevap verebiliriz. İnanmıyorsanız ya da bir engelliyle konuşabilecek kadar yürekliyseniz deneyin ve görün.

Kahrolsun Bağzı Mitler

Gamze Sofuoğlu

sofuoglugamze@gmail.com

Görmeyenlerle alakalı en merak edilen, en sık sorulan sorulardan biri, görmeyenlerin görme duyusu dışındaki duyularının gören insanlara göre daha iyi olup olmadığıdır. Siz görmüyorsunuz ya o yüzden kulaklarınız daha iyi duyuyordurlar, görmeyenlerin parmakları daha iyi hissediyormuşlar, vesaire, en sık tanık olduğumuz gören görmeyen karşılaştırmalarından biri. Bazı görmeyenler bu karşılaştırmadan galip çıktığını düşünüp bu tartışmalı galibiyetin tadını çıkarırken, bazı görmeyenler de bu inancı tamamen reddederler. Şimdi gelin bu konuda yapılmış araştırmalarda neler bulunmuş onlara kısaca bir göz atalım ve bakalım görmeyenlerin diğer duyuları daha mı gelişmiş gerçekten.

Beyin korteksimizde oksipital lob dediğimiz ve görme merkezi olarak nitelendirilen bir bölge mevcut. Görme merkezi olan bu lob görmeyenlerde görme merkezi olarak kullanılamıyor; ama bu, mevzu bahis lobun görmeyenler için herhangi bir işlevi olmadığı anlamına da gelmiyor. Oksipital lobun görmeyenler için en önemli işlevi, görme duyusunun eksikliğinin diğer duyularla telafi edilmesine ev sahipliği yapıyor oluşu. Örneğin; işitsel bir bilgi işlendiğinde işitme merkezi olan temporal lobun yanı sıra, görme merkezi işlevini yerine getiremeyen oksipital lob da aktive olabiliyor. Daha spesifikleşelim; Braille Alfabe okunurken oksipital lobun çalıştığı görülüyor. Üstelik bu bulguya, Braille öğretilen gören insanlara gözleri bağlı kabartma bir şeyler okutulduğunda da rastlanıyor. Daha da spesifikleşiyorum; doğuştan total kör Eşref Armağan'ın beyin fonksiyonları resim yaparken incelendiğinde, doğuştan görsel hiçbir bilgiye kendi tecrübeleri aracılığıyla sahip olmayan Armağan'ın da görme merkezi olan oksipital lobunun aktive olduğu görülüyor.

Peki görmeyenlerin görme merkezlerinin diğer duyular için de çalışıyor oluşu, görmeyenlerin diğer duyularının daha gelişmiş ve daha hassas olduğu anlamına mı geliyor?

Bugüne kadar herhangi bir bilimsel çalışmanın körlerin daha düşük duyma, koklama, tatma ya da dokunma eşikleri olduğunu gösterdiğini görmedim. Yalnız, yukarıdaki örneklere benzer, belirli uyaranlar karşısında körlerin beyin fonksiyonlarını inceleyen pek çok çalışma gösteriyor ki; körlerin görme dışındaki duyuları gören insanlarınkinden daha gelişmiş olmasa

da, görmemeyi telafi etmek için diğerk duyular körler tarafından daha işlevsel kullanılıyor. Diğerk duyularda, beyindeki o duyulardan sorumlu bölgelere ek olarak oksipital lobun da çalışıyor oluşu bu işlevselliği destekleyen mekanizmanın altyapısını oluşturmuş oluyor.

Örnekler üzerinden bu meseleyi biraz daha açayım. Geçen ayki Turkcell Hayal Ortağım isimli yazımda verdiğim iki örnekten gideceğim yine. Kumbaracı Yokuşu'nu ararken yokuşun karşısındaki ADA Müzik'ten gelen melodileri, Taksim Meydan'dan Cihangir'e inmek istediğimde Sıraselviler'in başındaki kebabçılardan gelen kokuları referans alıyorum demiştim. Gören bir insan için ne ADA Müzik'ten gelen melodilerin ne de Sıraselviler'in başındaki kebabçılardan gelen ağır kokuların referans olmasına gerek var. Her şey gören insanlara göre düzenlendiği için bir yerlerdeki bir tabela, bir bina, bir dükkan vitrini, yani görsel bir şeyler görenler için en kullanışlı ipuçları. Bu da çok mantıklı; zira insanoğlunun en hızlı ve en fazla veri toplayabildiği duyusu görmektir. Dolayısıyla, görmeyenin kendisine referans olarak belirlediği bir melodiyi, bir kokuyu, bir dokuyu gören bir insanın fark etmiyor oluşu çok doğal. Peki bu gören insanların görme dışındaki duyularınının daha az gelişmiş olduğunu mu gösterir? Göstermez. Görmeyenin duyduğu her sesi, her kokuyu, dokunma hissiyle alabildiği her bilgiyi gören birisi de duyabiliyor, hissedebiliyor. Ama diğerk duyularıyla alabildiği bu bilgileri, görme duyusunun baskınlığı ve hızlı ve çok bilgi edinmeyi sağlama avantajları sebebiyle görmeyen birisi kadar işlemek, kullanmak zorunda kalmıyor. Burada burnu, kulağı, elleri hassas olan görenleri, hatta görmeyenleri tenzih edelim.

Görmeyen birisi görmek dışındaki duyularıyla aldığı bilgileri hayatını daha sağlam idame ettirebilmek amacıyla sürekli kullandığından, bu tarz uyaranlara verdiği tepkiler otomatikleşiyor. İşine yarar herhangi bir bilgi yakaladığında ister istemez o bilgiyi hızlıca işliyor, kullanıyor.

Velhasıl kelam, körler daha iyi duyuyor diye bir şey yok, daha iyi koku aldığımız yalan. Önemli olan duyu organlarımızın eşikleri değil, işlevleri.

Görme Engelli Çocuğu Olan Aileler İçin Bağımsız Hareket

Deniz Aydemir Döke

daydemir@gmail.com

Görme engelli çocuk sahibi olmak anne ve babaları bocalatabilir. Çocuklarının görme engelli olduğunu öğrenen ya da çocukları sonradan görme yetisini kaybeden aileler için çocuklarının durumunu kabullenip hayatlarına yeni farklılıklarıyla devam etmek zor gelebilir. Annemle olan sohbetlerimden bildiğim kadarıyla, bana nasıl destek olacaklarını bilmemeleri onları en çok zorlayan şey olmuş. Görmeyen bir çocuk neleri nasıl yapar? Hangi okullara gidebilir? Ben çocuğuma okulla ilgili konularda nasıl destek olabilirim? Çocuğuma neleri nasıl öğretebilirim? Çocuğumdan neler beklemeliyim? Bunlar şu anda aklıma gelen bazı sorular. Bu sorulardan ilkinii detaylandıracağım: Görmeyen bir çocuk nasıl bağımsız hareket edebilir?

Görme engelli çocuğu olan ebeveynler, çocuklarını koruma içgüdüleriyle onların bağımsız hareket ederlerse kendilerine zarar verebileceğini düşünebilirler. Bu düşünceler aileyi aşırı korumacı hale getirir ve çocuğu da aileye bağımlı kılar. Her ebeveynin aklından “Ben olmasam çocuğum nasıl hayatına devam edecek?” sorusu geçiyordur. Eğer çocuğunuz görme engelliye, bu soru aklınıza geldiğinde içinizi rahatlatacak tek şey çocuğunuza bağımsız yaşam becerileri kazandırmak için destek olmanızdır.

Bir önceki sayımızda bağımsız hareket etmenin, bir görme engellinin hayatının kilit noktası olduğunu anlatan bir yazı yazmışım. Görme engelli çocuklar bu kilidi ne kadar önce kullanmaya başlarsa, sonraki hayatları o kadar kolay olur. National Federation of the Blind’ın, 2013 yılındaki kongresinde gördüğüm mini mini bastonlar, benim için en az süper teknolojik araçlar kadar etkileyiciydi.

Bağımsız hareket eden görme engelli çocuk, yaşıtları gibi nereye ve ne zaman gitmek istiyorsa güvenli bir şekilde gidebilir. Ne zaman ve nereye isterse dedim ama tabii izin alması gereken durumlarda izin almak şartıyla gidebilir. Bağımsız hareket becerilerini geliştiren çocuk, bağımsız bir şekilde çevresinden bilgi toplamayı, problem çözmeyi, nereye ne zaman gidebileceğine karar vermeyi, zihinsel haritaları anlamayı ve oluşturmayı, kendini gözlemlemeyi, diğer duyularını etkin biçimde kullanmayı, yön bulmayı, kendine güvenmeyi ve başkalarından ve kendinden yüksek beklentilere sahip olmayı öğrenir.

Çocuğunuzun bağımsız hareket becerilerini geliştirmek, onun boyuna göre bir baston edinip, dışarı çıktığı her an bastonla çıkmasını sağlamakla başlar. Baston görme engelli birinin ayakkabısı gibidir, o olmadan dışarı çıkması düşünülemez. Burada görme engelli çocuğu olan ailelerin, çocuklarının baston kullanmasıyla ilgili sahip olabileceği bazı tutumlardan bahsedeceğim.

“Benim çocuğum o kadar kör değil ki.”

Eğer çocuğunuz normal büyüklükteki (12 punto) yazıları okuyamıyorsa, zincir restoranlarda, siparişinizi alan görevlilerin arkasında asılı duran, büyük basılmış menüyü okuyamıyorsa, arkadaşlarını veya akrabaları seslerini duymadan (görerek) tanıyamıyorsa, yürürken eşyalara çarpıyorsa veya kendi başına yürümeye çekiniyorsa çocuğunuz baston kullanmayı gerektirecek kadar görme kaybına sahip demektir.

“Ben çocuğumun hep yanında oluyorum zaten, baston kullanmasına gerek yok.”

Ne kadar yanında olacaksınız? Büyümeye başladıkça sizden bağımsız olmak isteyecek zaten. O bağımsız olmak istediğinde hem sizin ona hem de onun da kendine güvenebilmesi hepiniz için işleri kolaylaştırıcaktır. Diyelim ki siz çocuğunuzun canlı bastonusunuz, onun bir bastonu yok ve cinsiyeti sizinkinden farklı; yani baba kız bir yere gittiniz; kızınızın doğal olarak tuvalete girmesi gerekebilir, e siz kadınlar tuvaletine kızınızla girecek değilsiniz ya. Düşünün kızınız artık 14 yaşında ve birlikte bir cafedesiniz. Kızınızın tuvalete gitmesi gerekiyor ama nasıl gidecek? Oysaki kızınız sadece görme engelli, başka bir hareket kısıtlaması da yok ama sanki siz halen 3 yaşındaymış gibi onunla tuvalete mi gireceksiniz? Ya da diyelim ki bir acil durum oluştu, bir yangın mesela, çocuğunuzun bastonu yok ve siz de ondan uzaktasınız, ne olacak? Bu örnekleri çeşitlendirmek mümkün. Cansız bastonu kullanmayı bilen görme engelli çocuk, canlısına muhtaç olmaz.

“Çocuğum zaten bu yeri çok iyi biliyor, bastona ihtiyacı yok.”

Ya o yer değiştiyse, örneğin yan tarafta oturan teyzesinin evine giden kaldırımda belediye bir çükür açtıysa, birisi kaldırıma bisikletini bıraktıysa ne olacak? Ya o sıra hava fazla karardıysa ya da güneş tam da çocuğun gözüne geliyorsa ve çocuk yeterince göremiyorsa ne olacak? Hem düşecek ve bir yerini incitecek hem de arkadaşlarının alay konusu olacak. Her çocuğun nasıl dışarı çıkarken ayakkabısını giymesi gerekiyorsa, görme engelli çocuğun da ayakkabılarını giydikten sonra bastonunu da eline alması gerekiyor.

“Baston çocuğunun kör gibi görünmesine neden oluyor.”

Baston kimsenin “kör” gibi görünmesine neden olmaz, aksine baston “kör” birinin kendine güvenen biri olarak görünmesini sağlar. Görme engelli olmak saklanması gereken bir ayıp değildir. Görmeyen kişiler daha az ya da eksik değildirler. Siz çocuğunuzu görme engelli olsun ya da olmasın seviyorsanız, görme engelli olduğunun başkaları tarafından bilinmesi ona olan sevginizi değiştirir mi? Ayrıca daha önce “Bastonun Gücü Adına” başlıklı yazımda da söylediğim gibi, görme engelli olduğunun bilinmesi aslında bir görmeyeni daha güvende kılar.

Bu yazımda görme engelli çocukların da baston kullanmaları gerektiğinden bahsettikten sonra bu konuda ebeveynlerin sahip olabilecekleri tutumları ele aldım. Bir sonraki yazımda da bağımsız hareket ve bastonun kerametleri üzerine yazmaya devam edeceğim.

Eviniz Kalenizdir

Adem Vural

vuraladem@gmail.com

Her insan, akşam evine dönüp kapısını kapadığı zaman kendini güvende hisseder. Çünkü artık tüm değişkenlerini kontrol edebildiği bir yerdedir. İsteddiği zaman eşyalarının yerini değiştirebilir, temizlik yapar, yeni eşyalar alır vs. Peki, görme engelliler olarak bizler kalemizde daha rahat yaşayabilmek için neler yapabiliriz?

Gelin isterseniz önce yaşadığımız apartmandan başlayalım işe. Eğer az gören biriyseniz merdivenlerin başlangıç noktalarına daha rahat fark edebilmek için zemin ile kontrast renklerde bantlar talep edebiliriz. Apartman panosuna yönetim tarafından asılan duyuruların daha büyük puntolu yazılmasını isteyebiliriz veya hiç görmüyorsak bu duyuruların tarafınıza sözlü olarak veya e-posta yoluyla yapılmasını talep edebiliriz. Asansörler için Braille alfabesi ile ve kabartma rakamlı tuş takımı ve sesli kat anonsu isteyebiliriz.

Apartman içinde veya çevresinde (bahçe gibi) düşme tehlikesi olan yerler için korkuluk vb. önlemler talep etmeliyiz. Çünkü bu tür yerlerde yaşayacağımız bir kazanın tehlikeli sonuçları olabilir. Bu tür düzenlemeleri istemek bizim en doğal hakkımızdır. Ayrıca bu düzenlemeler apartmanımıza evrensel tasarım anlamında bir değer katmış olur.

Evet, artık evimizin kapısından içeri girebiliriz. Kapı zilimizi iki farklı zil ile apartman dışından basılınca farklı bir zil sesi, dairemizin kapısından butona basılınca farklı bir zil sesi olarak dizayn ettirmemiz zile nereden basıldığı konusunda bize yardımcı olur. Diyafon, görüntülü diyafon ve kapı otomatiği panelinin dokunmatik olup olmadığına dikkat etmeliyiz. Eğer dokunmatikse ve değiştirilme ihtimali varsa, butonlu bir panel ile değiştirmeliyiz. Değiştirilme ihtimali yoksa her özellik için farklı biçimde kesilmiş bantlarla paneli etiketleyebiliriz. Evimizdeki tüm ışık butonlarının aynı yöne basınca yanacak biçimde takılması, ışığı açık unutma ihtimalimizi düşürecektir. TV ünitesinin gün ışığı veya güneş ışığından etkilenmeyecek bir noktada olması televizyon izlerken az gören kişilerin ekranı daha iyi görmesini sağlayacaktır. Kumandalar, anahtarlar gibi kaybolma ihtimali olan nesnelere belirli bir yerde ve sepet benzeri bir nesne içerisinde muhafaza edebiliriz. Açık unutup çarpma ihtimaline karşı mutfak dolaplarımızın kapaklarını sürgülü yaptırabiliriz.

Mutfak demişken; kiralık ev arıyor olabilirsiniz ve ev sahibi size bu evin mutfağı küçük ancak sizin mutfağına ihtiyacınız olmaz zaten diyebilir. Ona görme engellilerin de yemek yiyen varlıklar olduğunu söyleyin ve evde yangın çıkarma ihtimalinizin onunki kadar olduğunu hatırlatın. Bir insan görme engelli olduğu için ocağı açık veya ütüyü fişte unutmaz, insan olduğu için ve unutma özelliğı bulunduğu için unuttur. İsterseniz evinizin güvenliğini arttırmak için yangın dedektörü, gaz dedektörü, su baskını dedektörü, pencere, kapı ve hareket sensörleri gibi birçok özelliğı bulunan bir alarm sistemi kurabilirsiniz.

Evinize gelenlerden kullandıkları eşyaları tekrar eski yerlerine bırakmalarını rica edin. İziniz dışında evinize müdahale etmelerine izin vermeyin (eşyaların yerini değıştirme vb.) gibi. Unutmayın, orası sizin kaleniz. Aksi takdirde kalenizi kaybedersiniz. Kontrolü sizde olmayan bir kale artık sizin değıildir. Evinizde yabancı durumuna düşmemek için kontrol daima sizde olsun.

Önce Çözüm İstemek

Mürşide Vural

mursidevural@ttmail.com

Hayat detaylardan ibarettir. Küçük görülen, önemsiz zannedilen birçok detay belirler hayatımızın gidişatını. O detaylar kimilerinin hayatını oldukça kolaylaştırır; kimileri de hiç fark etmez bile onun varlığını ya da yokluğunu. Bu detay bazen bir gülümseme olur, bazen güven telkin eden bir ses, bazen de somut bir detay, örneğin dokunuşla hissedilen bir noktadır. İşte bu yazımda bunların önemine dikkat çekmeye çalışacağım.

Görselliğin ön planda olduğu günümüz dünyasında, diğer duyu organlarının varlığı unutulmuş gibi yaşanılmaktadır. Şehir düzenlemelerinden ev araç gereçlerine, ofis malzemelerinden beyaz eşyaların tasarımına ve bilişim teknolojilerine kadar birçok ürün beş duyu organını tam ve eksiksiz kullanabilen insanlar için üretilmektedir.

İnsan denilen varlığın genelgeçer ihtiyaçları vardır ve hangi duyusu eksik olursa olsun insanın o ihtiyaçları ortadan kalkmaz. Günümüzde insanların bu ihtiyaçlarını daha kolay ve hızlı karşılayabilmesi için çok çeşitli elektronik veya manuel araçlar üretilmiştir. Biraz önce de belirttiğim üzere, bu cihazların çoğu herhangi bir uzvunda eksik olmayan insanlara göre üretildiğinden, diğer durumda olan insanlar için ihtiyaçlarını kolaylıkla karşılamayı bir yana bırakın, çoğu zaman yeni sıkıntılara sebebiyet vermektedir. İşte bu durumda diğer duyu organları devreye girmektedir. Yukarıda bahsetmiştim ya, çoğu zaman göz dışında diğer duyu duyular unutuluyor diye. İşte ben bir görme engelli olarak dokunmayı, işitmeyi asla unutamam. Kendi yaşam alanım içerisinde bulduğum çözümler sayesinde hayatımı bağımsız bir şekilde idame ettiriyorum. Örneğin; evimde kullandığım mikrodalga fırının zaman ve derece ayarı ne sesli olarak ne de kabartma olarak tasarlanmış. Bu ürünü kullanabilmek için satın alırken hangi düğmenin sıcaklık hangi düğmenin zaman ayarı olduğunu öğrendikten sonra, sadece ibreyi dokunarak anlaşılacak hale getirdim. Sonra saat yönünde çevirerek istediğim ayara getirebilmeyi keşfettim ve sonrasında o günden bu güne kadar fırınımı herhangi bir sorun yaşamadan kullanmaya başladım. Kurutma makinemden örnek verecek olursam... Bu makinenin de düğmeleri çevirmeli ama fırınımdan bir farkı var. İbresi elle

dokununca hissediliyor ve dönüş şekli kademeli. Böylece her kademedede farklı bir programa geçtiğini anlıyorum. Bundan sonra program göstergelerini sesli ya da kabartmalı olarak etiketlemeye sıra geliyor. Bunu yapabiliirdim ama henüz yapmadım. Çünkü şu anda en çok kullandığım programların kaçınıcı kademedede olduğunu öğrendiğimden, şimdilik fazlasına ihtiyaç duymadım.

Son olarak da, ofisimde yaşadığım bir olaydan örnek vereyim. Ofisimize yeni bir yazıcı geldi. Yazıcının açma kapama düğmeleri hariç tüm ekranı dokunmatik. Bunu nasıl kullanabilirim diye düşünmeye başladım. Birkaç arkadaşım ile çalıştıktan sonra, ihtiyacım olanın standart menüsü olan bir ekran olduğunu anladım. Bu ekran, yazıcı her yeni kullanıma başladığında oluşuyordu. Sonrasında tıklamam gereken yerlerin tespitine sıra gelmişti. Bir arkadaşım ile beraber ilgili noktalara bantlar yapıştırarak istediğim menülere ulaşımı sağlamış olduk. O günden sonra yazıcıyı tek başıma kullanabilir hale geldim.

Hayattaki deneyimlerim; çevredeki düzenlemelerden herkesle eşit bir şekilde faydalandığımız taktirde insanlarla eşit ilişkiler kurulabildiğidir. Bu vesileyle evrensel tasarım ilkelerine uygun tasarımlar yapan üreticileri saygıyla selamlayarak, tüm üreticilerin ürettikleri ürünlere bir görme engellinin, bir işitme engellinin ya da herhangi bir fiziksel engeli olan birinin de ihtiyaç duyabileceğini düşünerek üretmelerini talep ediyorum. Başka bir deyişle herkesle aynı parayı verip satın aldığım bir ürünü, ek bir harcama ve düzenleme yapmadan, en önemlisi körlüğümle uyumlaştırma sorumluluğu bana ait olmadan, stresiz, zaman kaybetmeden kullanabilmeyi ve bunun bir tüketici hakkı kapsamına dâhil edildiği bir yaşam temenni ediyorum.

Paketteki orba, Kutudaki Hap, ekmecedeki orap

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Evde yalnız yaşıyan, hayatınızı yalnız veya bir başka görme engelliyle birlikte idame ettiren biriyseniz, yazının başlığı size ne alaka dedirtmeyecektir sanırım. Hiç orba yerine puding pişirdiniz mi? Peki farklı renklerdeki iki çorabı aynı diye giydiğiniz oldu mu? Ya farklı kutulardaki haplardan hangisini almanız gerektiğini unuttuğunuz? Peki, televizyon izlerken, bir anda çıkan ekran uyarısı yüzünden kanal değiştiremediğiniz ve ne oluyor dediğiniz oldu mu?

Şu an bugüne kadar yazdıklarımın tam tersi bir şey yapıyormuş gibi göründü bu satırlar değil mi? aresizlikleri mi ortaya koyuyorum sizce? Paket bol acılı bir çorba gibi görünüyor ama içinde puding var. Gelin biraz daha yakından bakalım.

Yukarıda örneklerini yaratıcılığınıza göre dilediğiniz sayıca çoğaltabileceğiniz belirli durumlardan bahsetmeye çalıştım. Bir görme engellinin yalnız kaldığında yaşaması muhtemel çeşitli zorluklar bunlar. Peki, bu zorlukların nedeni kör olmak mı? özüm yalnız kalmamak, her görmeyene bir bakıcı tahsis etmek mi? Yoksa erişilebilirlik mi? Şöyle bir düşünelim, eğer tüm ürünlerin paketlerinde Braille bir zorunluluk olsa, iki aynı dokulu paketi karıştırır mıydık? Her ilaç kutusunda mutlaka sesli veya yazılı prospektüsü öğrenebileceğimiz bir metot standart kılınca, hangisini ieeğim diye kıvranır mıydık? Giysilerin arkalarında görünmeyecek bir noktaya renklerini gösteren minik bir şey iliştirilse, bu neydi diye farklı cihazlar kullanmamıza gerek olur muydu?

Yani mesele körlüğün getirdiği çaresizlikler değil, düzenlemelerin getirdiği engellemeler. EEEH dergimizin birinci yılını kutlarken, tüm yazar arkadaşlarım bunu öyle veya böyle dile getirdiler hep çeşitli yazılarında. Kimimiz mizah ile kimimiz filmlerle, kimimiz bilişimle, kimimiz anlattıkları deneyimlerle hep aynı gerçeği ortaya koyduk: Eşit, Erişilebilir ve Engelsiz bir hayat aslında bir hayal veya ütopya değil.

Şöyle bir kendi yazılarıma baktım da, ben dergideki 12 yazımın çoğunda bu gerçeği bilişimle ortaya koymaya çalışmışım. Erişilebilir kitap okumaktan hızlı yazma yöntemlerine, metinlerin

altını çizmekten özgürce taksi çağırabilmeye, altyazılı film izlemekten metin seslendirmeye kadar farklı konularda çok erişilebilir yöntemlerle hayatımızı daha kolaylaştırabileceğimizi anlatmaya çabalamışım.

12. yazımda da âdeti bozmayıp çekmedeki çorapla dolaptaki şarap meselesine akıllı cihazlar nasıl çözümler ortaya koyuyor biraz bundan bahsedeceğim.

Aslında 2009 yılıyla birlikte dokunmatik cihazların erişilebilir biçimde kullanılması mümkün olunca, engelliler için de kutudaki ilaç meselesine eğilmeye çalışan birçok uygulama geliştirildi. Akıllı cihazların fotoğraf çekme, interneti kullanma ve kamera sistemleri insanları farklı arayışlara itiyordu.

Konuyla ilgili aklıma gelen ilk İOS uygulaması vizwiz adında basit bir programdı.

Uygulamanın mantığı çok basit. Ne olduğunu öğrenmek istediğiniz şeyin fotoğrafını çekip yanına bir de ses kaydı yapıyor ve gönderiyorsunuz. Vizwiz sistemine üye olan gönüllülere çağrınız düşüyor ve size bir yanıt gönderiliyor. Oldukça güzel ve kullanışlı bir başlangıçtı aslında bu sistem. Ancak iki temel problem ortaya çıktı. Öncelikle uygulama yeterince fazla sayıda gönüllüye ulaştırılmadı ve çağrılar boşa gitmeye başladı. Ayrıca çekilen fotoğraflar bazen istediğiniz bilgiyi gösteremediğinden süreç çok uzuyordu. Öte yandan uygulama yeterince geliştirilip güncelleme almadı, farklı dilleri desteklemedi. Tüm bunlar, böylesine güzel bir fikrin rafa kalkmasına sebep oldu. Aslında uygulama halen store içinde var ancak fonksiyonel olarak işe yaradığı söylenemez.

Son yıllarda hayatımıza giren iki uygulama günümüzde ben de dâhil birçok görme engelli tarafından kullanılmaya devam ediyor. Bunlardan birisi Taptapsee. Adı gibi bir uygulama. Uygulamayı açıyorsunuz, resmini çekeceğiniz nesneye odaklıyorsunuz ve iki kez tap tap ediyorsunuz yani ekrana çift dokunuyorsunuz. Hepsi bu. Bir süre bekledikten sonra çektiğiniz resmin ne olduğuyla ilgili yazılı bir bilgi sizlerle oluyor. Özellikle kutudaki ilaç gibi şeylerde çok fazla işime yarayan bir uygulama Taptapsee.

Ancak yeni sürümleriyle Taptapsee ücretli hale geldi. Kontör gibi resim başına bir miktar ödemeniz gerekiyor. Ayrıca bazen de çekmek istediğiniz şeyden alakasız yanıtlar alabiliyorsunuz. Masanın üzerindeki bir kutuyu çektiğinizde, yanıt olarak beyaz masa örtüsü yanıtı gelebiliyor örneğin. Ayrıca çeviriler de Google Translate ile yapıldığından her zaman kesin sonuca ulaşamayabiliyorsunuz.

Taptapsee yapımcılarının ürettiği bir diğer uygulama ise Camfind. Bu uygulama daha çok markaları bulmakta başarılı. Örneğin üzerinizdeki bir kazağı çektiniz, bu kazağın markasını Google üzerinden arayıp buluyor ve doğrudan size gösteriyor. İsterseniz bağlantıya tıklayıp ürünün satıldığı yerleri de ziyaret edebiliyorsunuz. Biraz ticari, biraz reklam kokan bir şey olsa da zaman zaman faydasını gördüğüm oldu. Geçenlerde bir arkadaş aldığım bir tavanın markasını sormuştu örneğin, Camfind bana doğrudan bunu göstermişti.

Yakın zamanda beni çok heyecanlandıran basit bir uygulama daha keşfetmiştik Adem Ağabey'le birlikte. Adı Goggles. Aslında büyümlü bir uygulama gibi. İOS cihazınızı açın, video moduna geçirin ve sağa sola tutun, önünüzde, sağınızda solunuzda var olan tabelaları, televizyon ekranındaki altyazıları bir anda okuyuveriyor. Kulağa müthiş geliyor değil mi? Hakikaten de öyle ancak, yalnızca bir satırlık bir okuma yapıyor. Ayrıca uygulama maalesef 2014 Nisan'ından bu yana güncelleme almamış. Bu kadar heyecan verici bir projenin geliştirilmiyor oluşu çok üzümlü gerçekten de. Belki bu yazıyı okuyan uygulama geliştiricileri çıkar ve daha iyi bir yazılım geliştirirler mi dersiniz? Neden olmasın. Gelecek neler gösterecek bakalım bizlere.

Aslına bakarsanız, bu yazıyı bana yazdıran yukarda bahsettiğim uygulamalar değildi. Çünkü bunlar zaten belirli bir süredir var olan ve bilinen şeylerdi. Size burada bahsetmek istediğim uygulama ise yeni çıktı. Adı Be My Eyes. Türkçe adıyla Gözlerim Ol. Uygulama Danimarka'da yaşayan bir görme engelli olan Hans Jørgen Wiberg'in çabalarıyla geliştiriliyor. Yine çok basit bir mantığı var. Uygulamayı indirip İOS cihazınıza kuruyorsunuz. Kayıt olurken görme engelli mi yoksa gören biri mi olduğunuzu seçiyorsunuz. Facebook hesabınızla veya yalnızca adı soyadı ve e-posta bilgilerinizi girerek kaydınızı tamamlıyorsunuz. Hepsi bu. Eğer görme engelliyseniz, artık Türkçe de olan ara yüzden, ilk uygun yardımcıya bağlanma tıklıyorsunuz ve beklemeye başlıyorsunuz. Bu sırada sisteme kayıt yaptıran gören bir yardımcıya Engin sizden yardım istiyor şeklinde bir çağrı gidiyor. Uygun olan yardımcı çağrıyı yanıtladığında, onunla görüntülü canlı bağlantı kurmuş oluyorsunuz. Sonrası onunla konuşarak öğrenmek istediğiniz bilgiyi kolayca almak.

Ben uygulamayı kurup denediğimde, elimdeki bir kutu sütün son kullanma tarihini sormuştum mesela. Karşı taraftaki yardımcı, önce telefon kamerasını biraz daha yukarı ve sağa doğru tutmamı istedi ve son kullanma tarihinin 20 Mart olduğunu söyledi. Teşekkür ederek vedalaştık.

İnsanlar bunu kötüye kullanır mı diye düşünebilirsiniz. Uygulama yapımcıları buna da bir çözüm getirmiş. Bağlantı sona erdikten sonra eğer yanlış bir şey sezerseniz raporla düğmesine basıp bir kötüye kullanım sebebi beyan edebiliyorsunuz. Ayrıca bağlantı sırasında her iki tarafın da kimlikleri gizli tutuluyor. Yalnızca adlar görünüyor. Ve her seferinde farklı bir gönüllüye bağlanmanız sağlanıyor.

Bu uygulamanın diğerlerine göre avantajı, doğrudan yardımcı kişiyle canlı bağlantı kuruyor olmanız. Böylece yanlış bir fotoğraf çekmeniz veya aradığınız yanıtı alamamanız gibi durumlar yaşanmıyor. Ayrıca gerçek bir sosyal sorumluluk ve dayanışma projesi. Kapak toplamak gibi aslında hiçbir yararı olmayan ve engellileri daha da muhtaç gösteren şeylerden sıkıldıysanız ve gerçekten hayata dokunan bir şeyler yapmak istiyorsanız, İster görme engelli ister gören olun, sizler de Be My Eyes ağına katılın. Kullandığınız akıllı cihazın başkalarına da dokunan bir yanı olsun. Örneğin geçende bir arkadaşımız günlerdir bulamadığı kumandayı Be My Eyes kullanarak bulmuş. Bir başkası, aradığı bir kanalı bu yöntemle öğrenmiş. Yani çok basit gelebilecek farklı birçok konuda destek alabilir ve destek verebilirsiniz. Tabii uygulamanın daha çok faydalı olabilmesi için ağa katılan kişi sayısının çok daha fazla artması gerekiyor. Sizler de bu yazıyı paylaşarak ağın genişlemesine katkı verebilirsiniz.

Evet, erişilebilirliğin kalıcı çözümü birilerinden yardım almak değil. Ama Be My Eyes tarzı projeler bir dayanışmayı güçlendiriyor ve sizden farklı insanların neye ihtiyacı olabileceğini anlamanızı sağlıyor. Belki dünyayı değiştirmiyorsunuz, ama yalnızca bir dakikanızı ayırarak bir insanın engelsizce yaşamını sürdürmesine katkı veriyorsunuz. Bunun bir parçası olmak istemez misiniz?

Be My Eyes uygulamasını app store arama kısmına yazarak bulabilir veya www.bemyeyes.org adresindeki Download the App bağlantısına girebilirsiniz. Uygulamanın Android sürümü henüz yok. Ama yakında geleceğini yazıyor uygulama geliştiricileri.

Unutmayın! Eşit, erişilebilir ve engelsiz bir hayat, hepimizin elbirliğiyle mümkün olacak.

Hadi Test Çözelim

Engin Albayrak

mealbayrak@gmail.com

Merhaba,

Geçenlerde İzmit'te engelliler için düzenlenen, AB proje fonlarından yararlanma konusunda bir seminere katıldım. Seminer, engelli ve yaşlı hizmetleri genel müdürlüğü tarafından düzenlenmiş. Avrupa Birliği'nin on milyon TL tutarında bir bütçe ile desteklediği büyük bir proje kapsamında il il gezerek, ülkemizdeki engelli örgütlerine seminerler veriyorlar. Kocaeli'nde bu seminerlerin sekizincisini verdiler.

Seminer salonuna ulaştığımızda, elimize bir bez torba içinde birtakım kâğıtlar ve bir adet tükenmez kalem tutuşturdular. Açılış konuşmalarından sonra, semineri sunacak olan görevli, elimizdeki torbalarda bir katılım anketi bulunduğunu bildirerek, doldurup görevlilere teslim etmemizi istedi. Daha fazla dayanamayıp söz aldım ve bu saçmalık hakkında açıklama istedim. "On milyon lira bütçeli, üstelik engelliler için düzenlenen bir proje kapsamında seminer hazırlıyorsunuz, katılımcılara verdiğiniz belgeler arasında bir satır bile Braille yazı yok, bir de utanmadan, "anketimizi doldurun" diyorsunuz." Tabii, yaptıkları açıklama özür dilemekten ibaret. Bir de şunu söylediler. "Bu semineri daha önce 7 farklı ilde gerçekleştirdik, hiç kimse bizi bu konuda uyarmadı."

Güler misiniz, ağlar mısınız? Mazerete bakın. Kimse uyarmamışmış... Devletin engellilerle ilgili otorite kurumu, engelliler için bir etkinlik düzenliyor, kimse uyarmadı diye körleri yok sayabiliyor. Tabii, körlerin bu yok sayılışına sessizce kabullendiklerine tanık olmaktan da ayrıca üzüntü duydum.

İki günlük seminer boyunca ve daha sonraki günlerde bu konuyu düşündüm. Engellilerle ilgili kurumlarımızın bile bizi yok saydığı bir ortamda ne kadar işe yarar bilmiyorum ama körlerin basılı belgeler üzerinde daha rahat ve daha az yardımla çalışabilmeleri için bir şeyler yapılmalı. Anket, form, test gibi basılı belgeleri görme engellilerin yardımsız doldurabilmeleri için bir çözüm bulunamaz mı?

Ne gerek var?

“Tüm bunlara gerek yok!” diyebilirsiniz. “Altı üstü birkaç soru yanıtlanacak veya bir iki işaretleme yapılacak. Körün yanına bir görevli vererek bu işi kolayca halledebiliriz.”

Ancak ne yazık ki, yardımcı eleman yöntemi doldurulacak formun özelliğine göre çeşitli sakıncalar yaratabiliyor. Bazen yardımcı eleman, doldurulacak formun içeriği ve dili konusunda sorunlu olabiliyor ve formdaki soru, açıklama veya yanıt seçeneklerini yanlış okuyabiliyor. Bazen formda bulunan bir şema veya şekil sözel olarak doğru tanımlanamıyor... Özellikle sınavlarda bu durumlarla sık sık karşılaşılıyor.

Bazen, doldurulacak form içeriğinin ve işaretlenecek yanıtların gizliliği ön planda olabiliyor. Öyle bir form ile karşı karşıya olabilirsiniz ki, vereceğiniz yanıtların en yakınınız tarafından bile bilinmemesini isteyebilirsiniz. Bu durum için en bilinen örnek seçimler olmakla birlikte, başka formlarda da bu sorunla karşı karşıya kalabilirsiniz.

Yardımcı eleman yönteminin başka sakıncalarını da saymak olası. Örneğin; yanlış form doldurma, kodlama hataları. Ancak, bu kadarı yeterli sanırım. Bu nedenlerle bu işe bir başka çözüm bulmak gerekiyor.

Bu soruya yanıt ararken, Selen Özel Bilgi Yarışması'nda kullanılan yanıt kâğıdı şablonları aklıma geldi. Selen Özel Bilgi Yarışması, her yıl mayıs ayında Engelsiz Erişim Derneği tarafından düzenleniyor. Körler için ve tümüyle körler tarafından hazırlanıp sunulan bir bilgi yarışması. Bu yarışmada, körler tarafından hazırlanan sorular, kör sunucular tarafından okunuyor. Yarışmacı gruplar, yanıtlarını mürekkep baskı yanıt kâğıtları üzerinde tümüyle yardımsız olarak işaretleyebiliyorlar. Bunun için, yanıt kâğıtlarının üzerine yerleştirildiğinde, işaretlenecek alanları gösteren kabartmalı şablonlar kullanılıyor.

Bu yöntem yaygınlaştırılmaz mı?

Biraz düşünelim. Elimizde bir anket formu var. Formun sol tarafında sorular, sağ tarafında da yanıt seçenekleri var. Bu kâğıdın ölçütlerine göre bir yanıtlama şablonu hazırlansa, şablonu kâğıdın üzerine yerleştirdiğimizde, her bir yanıt için işaretleme yapılacak alanları gösterse...

Aslında hiç de zor değil. Düşündükçe daha da kolay gibi geliyor. Tek yapılması gereken, bu tür formlar hazırlayan kuruluşların, her bir form örneği için bir de şablon hazırlamalarını

sağlamak. Bunun için, bu konuda çalışan bir firmanın kurulması ve ilgili kurumlara kendini tanıtması gerekecek. Örneğin bir anket kuruluşu, anketlerine körlere de dâhil etmek istiyorsa, söz konusu firmaya bir anket örneği göndererek şablon sipariş edecek. Ankete katılan körlere, anket kâğıdı ile birlikte bir şablon, bir de anketteki soruların Braille çıktısı verilecek. Braille çıktıdan soruları okuyan kör, yanıtlamak istediği soruyu şablon yardımıyla anket kâğıdında bulup, yanıtını işaretleyebilecek. Aynı biçimde, bir sınava girecek köre, sınav sorularının Braille çıktısı ile birlikte, yanıt şablonu da verilecek. Braille soru kitapçığından soruyu okuduktan sonra, yanıt kâğıdında o sorunun yerini şablon yardımıyla bulup, doğru seçeneği işaretleyebilecek. Tüm bunların gereksiz zaman harcanmadan yapılabilmesi için, çeşitli eğitim araçları yardımıyla körlere önceden yönetime alıştıırılabilirse, bu çözüm çok kullanışlı olabilir.

Başka nerelerde kullanılabilir?

Şablon yöntemini seçimlerde de kullanabiliriz. Oy pusulaları hazırlanırken, her bir aday veya seçenek için mühür basılacak yerleri ayrı ayrı kabartmalı olarak gösteren bir şablon hazırlanıp, her bir seçim sandığına bir veya iki adet dağıtılabilir. Sandığa bir kör geldiğinde, bu şablon ile birlikte oy verme kabinine yönlendirilip, orada yalnız başına oyunu kullanması sağlanabilir. Yine bunun için de, eğitim amaçlı hazırlanmış, gerçeği ile birebir aynı ölçütlerde örnek bir oy pusulası ve şablonu, körlere önceden pratik yaparak bu yönetime alışmalarını sağlayabilir. Bu eğitim çalışması, kör örgütleri; politik parti merkezleri ve yüksek seçim kurulu tarafından düzenlenebilir. Bu yöntem, şu anda tartışılan diğer erişilebilir oy kullanma yöntemlerinden çok daha ucuz ve kolay.

Sorunsuz mu?

Elbette sorunsuz değil. Örneğin, çoktan seçmeli olmayan, yazı yazmayı da gerektiren girişlerle karşılaşıldığında nasıl bir çözüm uygulanacağını düşünmek gerekiyor. Gerçi burada sınav kâğıtlarına isim yazarken kullanılan harf kodlama sistemi üzerinden bir çözüm üretilebilir ama bunu biraz düşünmek ve nasıl yaygın ve kullanışlı hale getirileceği üzerinde çalışmak gerekiyor. Bu sorun da çözümlerse, bankalarda ve sözleşme imzalamamız gereken başka kurumlarda da bu yöntem kullanılabilir. Yine de, bence bu konuda en kestirme çözüm şablon yönteminin yaygınlaştırılmasından geçiyor.

En kısa zamanda, tüm formları engelsiz ve yardımsız doldurabildiğimiz günlere kavuşmak dileğiyle hoşça kalın derken, görüş ve önerilerinizi beklediğimi anımsatmak istiyorum. Martta görüşmek üzere.

Neler Oldu Neler?

Eylem Yurtsever

eylemyurtsever@gmail.com

Merhaba, bu yazımda bir tek konuya bağlı kalmayacağım; çünkü yazacak çok şeyim var. Bunlar hem bir yazıyı oluşturamayacak kadar kısa hem de hemen paylaşmak istediğim, yazmak için adeta heveslendiğim şeyler. Birbirleriyle alakası bulunmayan konular olacak bunlar. Yani biraz oradan biraz buradan...

Daha önceki yazımda e-kitap hakkında yazmayı planladığımı söylemiştim. Onun için önce bu konudan başlıyorum:

Türkiye’de neler olmuş, Avukat Olgun Yılmaz’dan öğrenelim.

“ ...

Sanırım 2010’du. Yine görme engelli kütüphaneleri hakkında toplanmıştık. Orada kültür bakanlığının da bir temsilcisi vardı. E-kitapları konuşurken çoğaltılmış fikir ve sanat eserlerinin derlenmesi hakkındaki kanunun yeniden yapılacağı haberini aldık ve o zamanın Kültür Bakanı Ertuğrul Günay’la bir randevu ayarladık. Randevuya ben ve Engin (Engin Yılmaz) gittik. Görüşme sonrasında bakan konuyla ilgilenilmesi için talimat verdi. Daha sonra biz komisyonlarla görüştük ve bir madde hazırladık. Aradan uzun bir zaman geçtikten sonra kanun meclise geldi. Ne yazık ki komisyonlarda yayıncılar bizim maddeyi çıkartmışlar. Yasa genel kurula geldiğinde özellikle ben CHP milletvekili Hamza Çebi’nin danışmanıyyla, aramız iyi olduğu için, görüşüyorduk. Bu maddenin kanuna girmesi konusunda çok didindim. O gün CHP yasa görüşülürken meclise bu maddeyi öneri olarak verdi ve öneriyi hükümet de kabul edince e-kitap süreci başladı. Daha sonra yayıncılar çok mücadele etti; ama başarılı olamadılar. Hatta yasanın uygulama yönetmeliği çıkarılırken de yayıncılar e-kitapların bir yıl sonra verilmeye başlamasını istedilerse de yine Ankara Barosu’nun da desteğiyle başarılı olamadılar. Süreç kısaca böyle. Kanunun adı “çoğaltılmış fikir ve sanat eserlerinin derlenmesi hakkında kanun”. Numarası 6279, madde 8.

Son olarak bu kanunu uygulayacak olan kurum milli kütüphane; ama bu güne kadar konuyla ilgili ne çalışma yaptılar bilgi alamıyoruz. Ankara Barosu olarak birkaç resmi yazı yazdık; ama cevap bile vermediler.

Av. Olgun Yılmaz.”

Olgun Ağabey’in de tavsiyesine uyarak yasayı okudum. Önemli olduğunu düşündüğüm şu maddeyi alıntılarım istiyorum:

(d) 4 üncü maddenin (a), (b), (g) ve (ğ) bentlerinde belirtilen eserlerin 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun ek 11 inci maddesi uyarınca hizmete sunulmak amacıyla, elektronik ortama aktarılan bir nüshası görme engellilerin hizmetine sunulmak üzere Millî Kütüphaneye gönderilir.

Peki, tüm bu maddeye ve bu kadar uğraşıya rağmen neden ben hala tüm kitaplara ulaşamıyorum! Umarım bu konuda başka bir değişiklik olur da bir yazımda da size bildirme mutluluğumu elde edebilirim.

Şimdi de Soyut Bir Sergiye Dokunmak adlı yazım hakkındaki bir güncellemeyi sizinle paylaşmak istiyorum:

Türkiye Görme Özürlüler Kitaplığı bu sergiyi İstanbul’da da yapmak istemiş. Birçok yerde duyuru yapmışlar. Oraya da gitmeyi planlıyordum zaten; ama bana gelen bir mail, oraya gitme isteğimi iki misli kamçıladi. Mailde, eleştirilerimi dikkate aldıklarını, sorunları düzeltmek için ellerinden geleni yapmaya çalıştıklarını yazıp beni sergiye davet etmişlerdi.

Yapabileceğim ölçüde çabuk gitmeye çalıştım. İlk gün biraz geç gittiğimden sadece birinci katı görme fırsatım oldu.

İkinci gün, üst katı görmek için gittiğimde beni davet eden kişiyle konuşma şansım olabildi.

Öncelikle eleştirilerimi dikkate almışlarsa bile, fotoğraf çekmek konusunda izin almak dışında bir düzeltme yapmadıklarını üzülerek söylemek zorundayım. Eserlerin çokluğu bu eleştirilerimi dikkate almalarını önlemiş; ama yine de ben eleştirilerimin aynısını olmasa da bu sergide ortaya çıkan birkaç tane farklı eleştiriyi de yazmak durumunda hissediyorum kendimi.

Aynı şeyleri yazmaya gerek yok; ama birkaç Braille açıklamada yanlışlık vardı. “Anahtar deliği olan panoya misinayla antika bir anahtar bağlı...” diyordu; ama aslında anahtar zincirle bağlıydı mesela. Ya da birbirlerini tamamlayan üç pano önceliklerine göre asılmamıştı. Son sahne en öne asılmıştı... Bunun gibi küçük şeyler...

Yine de sergide muhteşem olan bir şeyi söylemeden edemeyeceğim: Açıklamalarda bazı tekniklerden bahsediyorlardı. İzmir’deki sergide bu tekniklerin ne olduklarından hiç söz etmemişlerdi; ama İstanbul’da bazı teknikleri anlatmışlar. Bu teknikleri öğrendiğim için çok mutlu olduğumu özellikle belirtmeliyim.

Umarım bir sonraki sergilerde birbirlerine benzeyen eserleri azaltıp sergi alanını bir görmeyen için erişilebilir kılmaya daha çok özen gösterirler.

Veee... son haber...

Türkiye Görme Engelliler Satranç Şampiyonası’na katıldım. Satrancı angarya olarak gören biri olarak bunu yaptım hem de...

İyi ki de gitmişim; çünkü satranca saygı duyup kendimi bu konuda geliştirmek için elimdeki tüm imkânları değerlendirmeye kararlı bir Eylem olarak döndüm geri. Bu yazımda satrancın nasıl bir spor olduğundan falan bahsetmeyeceğim. Satrancın sosyal açıdan ne kadar güzel ve birleştirici bir oyun olduğunu fark ettim. Üstelik bu oyunu erişilebilir kılmak için ne kadar az bir çaba harcanmaya gerek duyuluyor! Bir satranç takımıyla hem gören hem de görmeyen satranç oynayabiliyor ve müsabakalara da çok daha eşit şartlar altında girebiliyor bir görmeyen...

Ne yazık ki toplumumuzda yer alan ortalama vatandaşa anlatmamız gereken, “Bir görmeyen de düşünebilir, gözlerin yokluğu ya da az çalışması, aptallığı tetiklemez...” anlayışını en iyi şekilde yıkabilme yöntemi olabilir satranç. Çoğunlukla insanlar satranca saygı duyar ve şansın en aza indirildiği, hatta belki de sıfırlandığı bir spor olan satrancı görmeyen insanların da yapabildiği bilgisi yayılmalı bana kalırsa. Her görmeyen satrancı çok iyi oynar demeye çalışmıyorum elbette; ama satranç çok daha eşit şartlarda yapabileceğimiz bir spor olduğundan yayılması gerektiğini söylemek istiyorum. Bu arada, heyecanımı bağışlayın, iskambil kâğıtlarının, sudokunun... ve bunun gibi birçok oyunun görenlerle birlikte oynanabilecek şekilde tasarlandığını biliyorum; ama satranç gibi bireysel bir zihin oyununun yayılması ve bu işin sadece görmeyenler arasında yapılmasıyla kalmaması gerekir. Diğer türlü

bir nevi cinayet sayılır bence; çünkü bu spor kendi camiamızla sosyalleşmekle yetinilmeyecek kadar büyük potansiyel arz eden bir spor.

Ayrıca satranç turnuvalarında fark ettiğim bir eşitsizliği yazmak istiyorum. Ben henüz bu işin acemisi olduğumdan eğer yanlış bir şey yazarsam bu konuda bilgili insanların affına sığınarak başlamak istiyorum.

Üzerinde durmak istediğim konu notasyon kaydı. Görmeyenler oyunun notasyon kaydını ses kayıt cihazlarıyla ya da Braille yazıyla yaparken, yazı yazacak kadar gören oyuncular notasyon kağıtlarına görenlerin kullandığı mürekkep baskıyla yazıyorlar. Oyunda bir farklılık görüldüğünde de eşit bir şekilde kontrol edilemeyebiliyor. Evet, ben bu konuda acemi olduğumdan belli sıkıntılar çektim; ama ses kayıt cihazıyla mürekkep baskının aynı sürede kontrol edilemediği kesin.

Bu konuda bir şeyler yapılmalı diye düşünüyorum. Turnuvaların güvenliğini tehlikeye sokmayacak bir şey bulunmalı... Önce dikte etme özelliği kullanılabilir diye düşünmüştüm; ama internet kullanan cihazlar salona sokulmuyor. Sadece yazmak için kullanılan bir şey olmalı. Şu an bir fikrim yok; ama bir şekilde bir çözüm bulunmalı diye düşünüyorum. Böylece oyun sonlarında oyunu kayıt cihazından yazdırma sıkıntısı da ortadan kalkar...

Bu düşüncelerimi de sizlerle paylaştıktan sonra, bu yazımı sonlandırmadan önce dergimizin ilk yılını kutluyorum.

Benim Hikâyem

Pınar Yavuz

pinyav@gmail.com

Hafızamı yokluyorum... İlkokul arkadaşım aklıma geliyor önce, Fatih. Fatih kekemeydi. Konuşurken epey zorlanırdı. Hele de sözlülerde tahtaya kalktığında konuşmak onun için daha da zahmetli bir işe dönüşürdü. Bu sözlü zamanlarından aklımda yer etmiş bir sahneyse öğretmenimizin “Sorulara cevap verirken ayağınla ritim tut Fatih, sanki şarkı söylüyormuş gibi söyle anlatmak istediklerini” demesiydi.

Sonra biraz daha düşünüyorum. Yazlıktan komşumuz Serap Teyze ve ailesi geliyor aklıma. İki kızları vardı. Biri Leyla Abla, doğuştan işitme engelliydi. İşaret dili ile anlaşılırdı. Ben de hem merak hem de insanoğlunun anlayamadığı şeylere karşı duyduğu o tuhaf hayranlık hissiyle izlerdim onları.

Çocukluğumda bazen sokağa çıktığımda gördüğüm aynı mahallede oturduğumuz spastik bir kız vardı benim yaşlarımda. Annesiyle birlikte hazırlanmış gezmeye giderlerken ya da alışverişten döndükleri sırada rastlardım onlara. O dönemler şimdiki gibi değil, sokak oyunları çok yaygın. Bizim mahallede de epey kalabalık bir çocuk nüfusu vardı tüm gününü saklambaç, yakar top, beş taş oynayıp ip atlayarak geçiren. Kimi zaman ben ve ablam da katılırdık onlara ama o kızı hiçbir zaman aramızda görmedim.

Bu üç kişi dışında çocukluk dönemimden ve okul yıllarımdan hiçbir engelli arkadaşım, tanıdığım ya da ara sıra da olsa sokakta karşılaştığım herhangi birisi aklıma gelmiyor. Tâ ki üniversiteye ginceye dek. Boğaziçi Üniversitesi’nde, benim okuduğum doksanların sonu ve iki binlerin başlarında dersler arasında bir kampüsten öbür kampüse koşarken görürdüm görme engelli öğrencileri ama hiçbiriyle tanışıklığım yoktu. Bir gün son dersim bitmiş, yiyecek bir şeyler almış kantinden çıkıp eve gitmeye hazırlanıyordum ki görme engelli bir kız öğrenciyi fark ettim. Elinde bastonu vardı ve hangi yöne gitmesi gerektiğine bir türlü karar veremiyor gibiydi. Yanına gitsem mi gitmesem mi diye düşünürken, tanışma isteğim çekingenliğime ağır bastı, cesaretimi toplayıp yaklaştım ve “Yardım edebilir miyim?” diye sordum. Bugün bile hala kulaklarımda yankılanır o neşeli ve samimi ses. “Ah evet harika olur” dedi Sevda. O da benim gibi eve dönmek üzere otobüs durağına gidiyormuş. Yol

boyunca uzun uzun sohbet ettik. Ayrılırken de birbirimizden telefon numaralarımızı aldık. Sonrasında Sevda ile kampüste her karşılaştığımızda ayaküstü sohbet ediyorduk. Bir kez de birlikte bir yere gitmeden önce yurt odasına uğramıştık ve hayatımda Braille yazıyı ilk defa orada görmüştüm.

Üniversiteden mezun olduktan sonra çalışmaya başladığım okulda çift engeli olan bir öğrencimiz vardı. Hem zihinsel hem de görme engelliydi. Ben ve diğer rehber öğretmen arkadaşım onunla ve ailesiyle düzenli görüşür takibini yapardık ama vermemiz gereken desteğin çok yetersiz kaldığını söylemeliyim. Ne yapmamız gerektiğinden de tam olarak emin olamıyorduk. Bizi yönlendirecek birileri de çevremizde yoktu. Belki destek verebilecek kaynaklar vardı da, biz ulaşamadık.

Lisansüstü eğitime başladığımda Boğaziçi Üniversitesi'nde Engelli Danışmanı ve aynı zamanda bölümde hocam olan Yrd. Doç. Dr. Hande Sart'ın yönlendirmesiyle engellilikle ilgili çalışmalarda tekrar yer almaya başladım. GETEM'de kitap seslendirdim. Asistanlığım döneminde özellikle görme engelli öğrencilerin sınavlarında destek sağlamak için fakülteye talepte bulunuyordum. Bu sayede hem bölümümüzde okuyan öğrencileri daha yakından tanıma fırsatım oluyor, hem de görme engelli öğrencilerin sınav uygulamasında destek veren kişi nelere dikkat etmeli, ayrıca mekân ve donanım açısından hangi şartlar sağlanmalı bunu deneyimleyerek öğrenme imkânı buluyordum.

Şanslıyım ki aynı dönemlerde Türkiye İşitme Engelliler Milli Federasyonu ve İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği (İAD) tarafından düzenlenen Temel Seviye Türk İşaret Dili kursunu tamamladım ve işitme engellilikle ilgili düzenlenen çeşitli kongre ve seminerlerde görevli ya da katılımcı olarak yer aldım. Bu sayede işitme engellilikle ilgili de bir farkındalığım ve az da olsa birikimim oluştu.

Araştırma görevliliğimin ardından 2009 yılında Birleşik Krallığa bağlı bulunan Kuzey İrlanda'nın başkenti Belfast'a evsizlerle ilgili bir projede çalışmak için gitmiştim ki Slovenyalı bir başka gönüllü aracılığıyla kendisinin de görev aldığı Royal National Institute of the Blind - Ulusal Kraliyet Körler Akademisi'nden haberdar oldum. Arkadaşım sayesinde üç ay süre ile görme engelli yetişkinlere yönelik düzenlenen bir sanat programında gönüllü asistanlık yaptım. Son olarak da üç ay önce yolum bu güzel dergiyi çıkaran heyecanlı ekiple kesişti.

Tüm bunları anlatırken amacım, çocukluğumdan bu yana engellilikle ilgili karşılaştığım, bu konudaki düşüncelerimi şekillendirmiş belli başlı insanları, deneyimlerimi ve ilgi duyduğum bu alandaki kişisel hikâyemi okurlarla paylaşmaktı. Bu sürecin belli bir alana yönelme ve o alanda birikim sağlamanın ötesinde kişiliğime ve hayata bakışıma çok şey kattığına inanıyorum. Sanırım en büyük şansım, toplumun tüm önyargılarına ya da sistemin kendisine rağmen çok iyi noktalara gelmiş engellilerle tanışmış olmamdı. Bugün engellilikle ilgili, başladığım noktadakinden çok daha farklı bir duruş ve düşünceye sahipsem bunda en büyük pay tanıdığım tüm o mücadeleci güzel insanların. Dergi sayesinde engellilikle ilgili çalışmaların içinde yer almak ve bunu engelliler için ya da onlar adına değil de onlarla “birlikte” yapabilmekse bu işi ayrıca anlamlı kılıyor benim için.

Tekrar bu ailenin bir parçası olduğum için çok mutlu olduğumu belirterek sözlerime son veriyorum. İlerleyen sayılarda görüşmek üzere.

Sarper Arıkan ile Keyifli Bir Sohbet

Zeynep Şule Yılmaz

blacklotus86@gmail.com

Akdeniz Üniversitesi Görme Engelliler Birim Sorumlusu Sarper Arıkan ile Skype üzerinden yaptığımız röportajda bana EEEH dergi için geliştirdiği android uygulamasından ve kısaca erişilebilirlik ile ilgili yaptığı çalışmalardan bahsetti. EEEH ailesi olarak kendisine sonsuz teşekkürlerimizi iletiyor ve bizim için yaptığı bu güzel uygulamayı sizlere duyurmanın gururunu yaşıyoruz. Engelsiz android için bugüne kadar sayısız erişilebilirlik çalışmasına imza atmış olan Arıkan'la müthiş keyifli röportajımıza niçin android sistemini erişilebilir hale getirmek istediğini sorarak başladım.

“Zaten ortada erişilebilir bir sistem yani IOS varken sen niçin Android işletim sistemini erişilebilir hale getirmek istedin?”

“Android dünyası açık bir platform olması sebebiyle hep ilgimi çeken bir yapı olmuştur. Gelişmekte olan bir işletim sisteminin erişilebilirliğini takip etmek ve bununla ilgili çalışmalar yapmak ilgimi çeken bir konu haline geldi. Android işletim sistemiyle çalışmam bir buçuk yıl öncesine dayanan bir süreç.”

“Bize biraz Görme Engelli Destek Teknolojileri adlı kitabından bahseder misin?”

“Görme engelli kullanıcıların yaşamlarında birçok yere sahip erişilebilir sistemleri ve çözümleri deneme şansı buldum. Bu sistem denemelerinde birçok tecrübe edindim. 6 yıllık deneyimlerimi ve yardımcı teknolojiler hakkındaki bilgilerimi kişilere aktarmak istedim. Bu sebeple Görme Engelli Destek Teknolojileri rehberini Akdeniz Üniversitesi desteğiyle yayınladım. Kitabım birçok erişilebilir sistem hakkında bilgi içeriyor. Şimdi ise yeni bilgilerle güncellenmiş şeklini yayınlamayı arzuluyorum.”

Arıkan'ın EEEH dergimiz için geliştirdiği çok değerli uygulamanın detaylarına gelecek olursak: “Bize biraz uygulama hakkında bilgi verir misin?” “Engelsiz Erişim Derneği'mizin bu anlamlı elektronik dergi projesi çok ilgimi çeken bir çalışma olmuştu. Bu çalışmayı sürekli yanımda taşımak istedim. Basit bir mantıkla derginin belli sayfalarına android işletim sistemli

bir cihazda ulaşılabilecek şekilde içeri aktardığım uygulama haline getirdim. Bu sayede hızlıca dergi içeriğine mobil cihazımdanda ulaşabiliyordum. Böylesi bir sistemi ortaya çıkartınca herkesle paylaşmak istedim ve aşağıdaki bağlantı aracılığıyla çoğu kişiye ulaşmasını sağladım.

<https://dl.dropboxusercontent.com/u/13637951/Engelsiz%20Eriřim%20E-Dergi.apk>

Uygulamaya girdiğinizde anda EEEH derginin ana sayfasına ulaşmış oluyorsunuz. Buradan istediğiniz sayıya giderek içeriğe ulaşmanız mümkün. Derginin sayfasına ve sayılarına ulaşmak için kısa yol vazifesi gören bu uygulamayı sizlerde android cihazlarınıza indirip sayılarımızı kolayca takip edebilirsiniz. Derginin sitesinin adresini girmeye gerek kalmadan ulaşımınızı sağlayan uygulama şuan sadece Android işletim sistemli cihazlarda alışıyor.

“Peki benim gibi birçok IOS kullanıcısı böyle pratik bir uygulamayı ne zaman ISO’da görecek?”

“Android dünyası hep ilgimi çeken bir yapı olacak benim için ve ilerleyen süreçte belki de IOS içinde dergimizin bir uygulamasını geliştirebileğimiz zamanlar gelecektir.

IOS işletim sistemli cihazlarda da en kısa zamanda yer almasını mit ettiğimiz uygulama ile ilgili bizlere ve Arıkan’a her türlü görüşleriniz hakkında geribildirim verebilirsiniz. Seçme özgürlüğümüzün hiç tükenmediği, daha erişilebilir bir bilişim dünyasına sahip olmak dileğiyle!